

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra pastorálních oborů a právních věd

Martin Linek

PASTORAČNÍ RADY VE II. PRAŽSKÉM VIKARIÁTU

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Doc. Ing. Mgr. Aleš Opatrný, Th.D.

PRAHA 2008

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedl veškeré informační zdroje, které jsem použil.

V Praze, dne 21.7. 2008

Obsah

I. KAPITOLA - Původ a pojem termínu „pastorační rada“	3
1. Účast laiků v pastoračních radách v dokumentech II. vatikánského koncilu	3
1.1. Dekret Christus Dominus.....	3
1.2. Dekret Apostolicam Actuositatem.....	4
1.3. Rozdíly pastorační rady podle dekretu ChD a podle AA	5
2. Založení Diecézní pastorační rady v bývalém Československu	6
3. Kodex kanonického práva	6
4. Pojem „pastorační rada“ a jeho význam ve stanovách českých a moravských diecézí.....	7
II. KAPITOLA - Stanovy pastoračních rad Arcidiecéze pražské.....	9
1. Předloha Stanov pastoračních rad Arcidiecéze pražské.....	9
2. Vztah mezi Stanovami pastoračních rad Arcidiecéze pražské a církevním právem	10
3. Pastorační úkoly ve Stanovách pastoračních rad Arcidiecéze pražské.....	12
4. Hodnocení Stanov pastoračních rad Arcidiecéze pražské	15
III. KAPITOLA - II. pražský vikariát.....	24
1. Charakteristika II. pražského vikariátu	24
1.1. Základní charakteristika.....	24
1.2. Sídlíštní zástavba	26
1.3. Periferie hlavního města	28
1.4. Města a obce v sousedství hlavního města Prahy.....	29
2. Metodika průzkumu	31
3. Průzkum existence a činnosti pastoračních rad	32
4. Závislost pastoračních aktivit na pastoračních radách.....	37

Úvod

Cílem této práce je výzkum, jakou úlohu mají pastorační rady ve II. pražském vikariátu v pastoračním plánování a činnostech farností. Snaží se nalézt odpověď na otázku, zda pastorační rady jsou vhodným orgánem, který faráři, resp. administrátorovi pomáhá v jeho úkolech, či nikoli. Základním materiálem k hodnocení byl dotazník, na který odpovídali faráři a administrátoři a z něhož je patrné, zda v jejich farnosti taková rada působí a pokud ano, jaký je rozsah jejich činností. S více než třetinou farářů a administrátorů jsem měl navíc na dané téma osobní rozhovor, proto některé jejich zajímavé postřehy jsou v této práci také zahrnuty.

Obecné uvedení do problematiky v I. kapitole se týká převážně účasti a úlohy laiků v dokumentech II. vatikánského koncilu – dekretů *Christus Dominus* a *Apostolicam Actuositatem*, které jsou patrně vůbec prvními teologickými dokumenty zabývajícími se vztahem laiků a pastoračních rad. Kvůli historické souvislosti bude zmíněno založení Diecézní pastorační rady v Československu roku 1968 – prvního církevního orgánu s účastí laiků v nové politické situaci na našem území. Následovat budou ustanovení Kodexu kanonického práva z roku 1983 a terminologie stanov pastoračních rad českých a moravských diecézí týkající se zkoumaných poradních pastoračních orgánů.

Následující v pořadí druhá kapitola je věnována konkrétně Stanovám pastoračních rad Arcidiecéze pražské, které upravují činnost pastoračních rad na území II. pražského vikariátu. Pozornost bude věnována zejména okolnostem jejich vzniku, vztahu ke Kodexu kanonického práva, pastoračním úkolům v nich obsažených, aby nakonec byly jako celek podrobeny vyhodnocení.

Navazovat bude III. kapitola, jejímž smyslem je nejprve charakterizovat území II. pražského vikariátu s ohledem na jeho pastorační předpoklady. V pokračování bude pojednáno o konkrétních činnostech vybraných jednotlivých pastoračních rad a názorech farářů a administrátorů na jejich činnost, včetně závěrečného vyhodnocení průzkumu.

I. KAPITOLA - Původ a pojem termínu „pastorační rada“

1. Účast laiků v pastoračních radách v dokumentech II. vatikánského koncilu

Úlohu laiků v pastoračních radách otevřel a definoval II. vatikánský koncil a to hned ve dvou svých dokumentech. Oba však pojednávají o různých církevních orgánech a liší se pastoračními úkoly i vztahem k církevní hierarchii.

1.1. Dekret *Christus Dominus*

Role pastorační rady s účastí laiků byla poprvé definována v dokumentu II. vatikánského koncilu – v Dekretu o pastýřské službě biskupů v církvi, *Christus Dominus* (dále jen „ChD“), z 28. října 1965:

„Je velmi žádoucí, aby se v každé diecézi ustavila zvláštní pastorační rada, které předsedá diecézní biskup a k níž náležejí zvlášť vybraní klerici, řeholníci a laici.“¹

Dekret ji doporučoval zakládat **na diecézní úrovni** pro potřeby biskupovy pastýřské služby.

„Kněží a laici, kteří náležejí k diecézní kurii, ať si jsou vědomi, že jsou spolupracovníky biskupovy pastýřské služby.“²

Další požadavek dekretu byl, aby zkoumala vše, co souvisí s pastoračním působením, radila se o tom a vyvozovala praktické závěry, což lze považovat za stručný popis její práce.

„Úkolem této rady bude zkoumat vše, co souvisí s pastoračním působením, radit se o tom a vyvozovat praktické závěry.“³

Rady jsou tímto dokumentem výslovně doporučovány ke zřízení výhradně na diecézní úrovni, nikoliv na podřízené úrovni farní. Současně se v něm hovoří o „*pastoračních radách*“ jako o orgánech spolupracujících s předsedou - diecézním biskupem v souvislosti s jeho učitelskou a pastýřskou službou.

Z kontextu dokumentu vyplývá logická instituční nadřazenost biskupa vzhledem k pastorační radě i vymezení pole její působnosti v oblasti učitelské, pastýřské a diecézně správní.

¹ DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o pastýřské službě biskupů v církvi *Christus Dominus*, (ze dne 28. října 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, čl. 27.

² Tamtéž, čl. 27.

³ Tamtéž, čl. 27.

1.2. Dekret Apostolicam Actuositatem

Možnost laiků podílet se na pastoračním plánování i **na úrovni farnosti** přinesl II. vatikánský koncil o něco málo později v Dekretu o apoštolátu laiků, Apostolicam actuositatem (dále jen „AA“), z 18. listopadu 1965:

„V diecézích se mají podle daných možností ustavit rady, aby podporovaly apoštolskou práci církve ať na poli evangelizace a posvěcování nebo na poli charitativním, sociálním a jiném: v nich mají vhodným způsobem spolupracovat kněží a řeholníci s laiky. Tyto rady budou moci sloužit vzájemné koordinaci různých sdružení a prací laiků, při zachování vlastní povahy a autonomie každého z nich.

*Takové rady mají být ustanoveny, jestliže to je možné, i **na úrovni farní, mezifarní a mezidiecézní** a také v měřítku národním i mezinárodním.“⁴*

V dekretu AA se v čl. 26 nejprve hovoří o zakládání rad v diecézích, ale (na rozdíl od dekretu Chd) hned ve druhém odstavci je doporučeno zakládat je i **na farní úrovni**.

Celý text je součástí 5. kapitoly „Řád apoštolátu laiků“. Ve smyslu této kapitoly není jednoznačně definován vztah rad k církevní hierarchii. Církevní autoritě je jako jediné zákonitě představitelce přiznáváno pouze právo označovat jednotlivé apoštolské aktivity jako katolické.

„Vztah k hierarchii může mít apoštolát laiků různý, podle svých různých forem a cílů“.

„V církvi je totiž velmi mnoho apoštolských akcí, které vznikly svobodným rozhodnutím laiků a jsou řízeny podle jejich prozíravého mínění. Takové akce mohou za určitých okolností lépe plnit poslání církve... Avšak bez souhlasu zákonitě církevní autority se žádné dílo nesmí nazývat katolickým“.⁵

⁴ DRUHÝ Vatikánský koncil: Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*, (ze dne 18. listopadu 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002, čl. 26.

⁵ Tamtéž, čl. 24.

Na jiném místě dokumentu je dokonce pokyn zřídit církevní sekretariát, který by měl mít poradní funkci napomáhající apoštolátu laiků a mapující jeho aktivity, nikoli ho regulovat:

„Mimoto je třeba zřídit při Svatém stolci zvláštní sekretariát, který by apoštolátu laiků sloužil a dával mu podněty; ústředí, které by vhodnými prostředky podávalo informace o různých apoštolských podnicích laiků, věnovalo se zkoumání současných otázek vznikajících na tomto poli a pomáhalo svými radami hierarchii i laikům v apoštolské činnosti. V tomto sekretariátě ať jsou zastoupena různá hnutí a díla apoštolátu laiků z celého světa a s laiky ať spolupracují také klerikové a řeholníci“.⁶

1.3. Rozdíly pastorační rady podle dekretu ChD a podle AA

Dokumenty ChD a AA, přestože jsou výsledkem jednoho koncilu a byly vyhlášeny v časovém rozpětí jednoho měsíce roku 1965, hovoří o dvou typech pastoračních rad. Rozdíly jsou patrné v těchto oblastech:

- a) vztah PR k církevní hierarchii,
- b) úroveň, na které mají být PR zakládány,
- c) pole apoštolského působení PR.

Ad a) Zatímco pastorační rada podle ChD je zcela zaměřena na pomoc biskupovi v řízení diecéze a předávání evangelia, což je také sledováno předsednictvím biskupa v čele rady, tak AA naopak hovoří o vztahu pastoračních rad k církevní hierarchii velmi neurčitě a dokonce výslovně připouští samostatnou apoštolskou aktivitu laiků z jejich svobodného rozhodnutí při dodržení zásad odpovědné prozíravosti,

Ad b) Pastorační rady, o kterých hovoří ChD jsou evidentně zamýšleny jako diecézní orgány. I v dekretu AA se hovoří o poradních orgánech na úrovni diecéze, ale navíc se doporučuje jejich zakládání směrem k úrovním nahoru (mezidiecézní, národní i mezinárodní) i dolu (mezifarní a farní).

Ad c) Mezi úkoly diecézního biskupa v místní církvi podle kapitoly 2 Chd patří např. povinnost učit, podávat křesťanskou nauku, katecheze, povinnost posvěcovat a vést místní církve životem z modlitby a osobním příkladem. Dalšími úkoly biskupa jsou administrativní a správní záležitosti diecéze. Zde je opět rozdíl oproti AA, které vidí v kapitole 3 jako hlavní pole působnosti pastoračních rad především širokou církevní obec, tj. *rodinu, mládež, společnost včetně národních i mezinárodních záležitostí*. Pole působnosti je tedy v AA definováno mnohem širší.

⁶ Tamtéž, čl. 26.

Apoštolát rodiny podle AA spočívá:

- v potvrzování nerozlučnosti a posvátnosti manželství,
- v prosazování práva a povinnosti rodičů a opatrovníků vychovávat křesťansky děti,
- v hájení důstojnosti a svébytnosti rodiny v občanském zákonodárství v oblasti bydlení, výchovy dětí, pracovních podmínek, sociálním zabezpečení, daňových povinností.⁷

Apoštolát mládeže podle AA spočívá:

- v účasti mladých ve společenském a kulturním životě,
- v dialogu a výměně zkušeností starších s mladšími,
- v respektu mladých ke Kristovu duchu a k pastýřům církve.⁸

Apoštolát společenského prostředí podle AA spočívá:

- v odpovědnosti za smýšlení, mravy, zákony a struktury společnosti,
- v solidnosti ve společenských záležitostech
- v účasti na společenských podmínkách ostatních,
- v podílu na budování společnosti působením v rodině, společenském životě a předáváním křesťanství.⁹

Apoštolát národních a mezinárodních záležitostí podle AA spočívá:

- v přijímání veřejných úřadů katolíky s potřebnými odbornými předpoklady, znalostí křesťanského učení a pevností ve víře,
- ve spolupráci katolíků se všemi lidmi dobré vůle při zdokonalování sociálních a veřejných institucí v duchu evangelia,
- v solidaritě všech národů formou řešení jejich problémů v teorii i praxi.¹⁰

2. Založení Diecézní pastorační rady v bývalém Československu

Katolická církev v roce 1968 v souvislosti s uvolněním politické situace v Československu spatřovala své možnosti především v oblasti pastorační v intencích II. vatikánského koncilu. Biskup Tomášek spolupracoval s kněžími i laiky. 15. března 1968

⁷ Srov. tamtéž, čl. 11.

⁸ Srov. tamtéž, čl. 12.

⁹ Srov. tamtéž, čl. 13.

¹⁰ Srov. tamtéž, čl. 14.

ustanovil Diecézní pastorační radu pražské arcidiecéze – první církevní orgán v uvolněné politické situaci, ve kterém významně působili také laici. Následovaly aktivity organizování moderních kurzů pro snoubence, které připravovali také laici, poradny pro manželské a předmanželské otázky, exercicie a rekolekce pro laiky různého věku, pastorační kurzy pro kněze, bohoslužby v rekreační oblasti slapské přehrady, pastorační návštěvy biskupa Tomáška a světicího biskupa Matouška ve farnostech.¹¹

3. Kodex kanonického práva

Záměry a doporučení dekretů ChD a AA získaly po téměř dvaceti letech svoji církevně-právní oporu v Kodexu kanonického práva z roku 1983. Níže uvádím pouze kánon zabývající se zakládáním pastorační rady ve farnosti, protože diecézní pastorační rady nejsou předmětem této práce.

“Je-li podle úsudku diecézního biskupa po vyslechnutí kněžské Rady vhodné, ať se v každé farnosti zřídí pastorační rada, které předsedá farář, v níž by zvolení věřící spolu s těmi, kteří ze svého úřadu mají účast na pastorační činnosti ve farnosti, pomáhali k rozvoji pastýřské péče.”¹²

4. Pojem „pastorační rada“ a jeho význam ve stanovách českých a moravských diecézí

Konkrétní a podrobná nařízení, ustanovení a úkoly pastoračních rad farností českých a moravských diecézí jsou součástí stanov vydávaných diecézními biskupy. Je pro ně však bohužel typická naprostá nejednotnost v terminologii, kterou jsou pastorační rady zakládáné ve farnostech označovány. V diecézních „stanovách pastoračních rad farností“ (méně často se používá odlišný název: „stanovy farních rad“)¹³ české a moravské provincie¹⁴ jsou rozšířeny termíny „*pastorační rada*“ nebo „*pastorační rada farnosti*“; méně obvykle se používá i pojem „*farní rada*“. Ve smyslu těchto stanov se rady – v případě všech třech předešlých termínů („*pastorační rada*“, „*pastorační rada farnosti*“ a „*farní rada*“) – zakládají pro koordinaci

¹¹ Srov. OPATRŇY Aleš: Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

¹² Kán. 536 § 1 CIC.

¹³ viz například Stanovy farních rad v Plzeňské diecézi schválené 1.11. 1995 diecézním biskupem Františkem Radkovským a Stanovy farních rad Arcidiecéze pražské vyhlášené 1.4. 2000 diecézním arcibiskupem kardinálem Miloslavem Vlkem. Termín „farní rada“ byl 29.6. 2004 (s poukazem na Kodex kanonického práva) nahrazen v názvu i dalším textu stanov platných pro Arcidiecézi pražskou přesnějším termínem „pastorační rada“.

¹⁴ V současné době existují stanovy pod jedním nebo druhým názvem v celkem 6 diecézích/arcidiecézích: plzeňské, pražské, litoměřické, královéhradecké, olomoucké a ostravsko-opavské.

spolupráce věřících laiků s farářem/administrátorem na území místní farnosti. Těmto orgánům předsedá místní farář nebo administrátor a charakteristické pro ně je, že mají na základě stanov schválených diecézními biskupy poradní charakter.

Termín „*pastorační rada*“ je často uváděn v preambulích stanov pastoračních rad farnosti/farních rad v diecézích české a moravské provincie, které se v nich při zdůvodňování jejich zakládání odvolávají na Kánon 536 § 1 Kodexu kanonického práva.¹⁵ Důležitá je však okolnost, že termín „*pastorační rada*“ je v některých stanovách zmiňován pouze na začátku v preambuli, ale v dalším textu stanov je již tento termín důsledně nahrazován termínem „*farní rada*“.¹⁶ K dovršení nejednotnosti v terminologii nepřispívá ani samotné označování stanov, kdy se v jejich názvu nejčastěji – celkem 4x – objevuje delší a jinak v praxi nejméně používané označení s přídomkem farnost: „*pastorační rada farnosti*“ – viz např. Stanovy pastorační rady farnosti Arcidiecéze Olomoucké schválené 1.6. 1997 diecézním biskupem Janem Graubnerem. Z výše uvedeného terminologického nesouladu vyplývá nesystematický postup jednotlivých diecézních biskupů v označování poradních orgánů laiků na farní úrovni.

¹⁵ Týká se celkem 3 stanov: arcidiecéze olomoucké a pražské, dále plzeňské diecéze. Drobná spíše formální odchylka je ve Stanovách pastorační rady farnosti Ostravsko-Opavské diecéze schválených 1.9.1997 diecézním biskupem Františkem Václavem Lobkowiczem, kde je v preambuli zmatečně zdůvodňována možnost zakládání „pastoračních rad farnosti“ poukazem na Kánon 536 § 1 Kodexu kanonického práva, který však ve svém textu zmiňuje „pastorační radu“, nikoliv „pastorační radu farnosti“. Zmatená terminologie je navíc podporována nadále i tím, že v dalším textu stanov je na rozdíl od preambule uváděn kratší termín „pastorační rada“, který však alespoň odpovídá Kodexu kanonického práva.

¹⁶ Tato dvojí odlišná terminologie používaná v preambulích a ve vlastním textu dokumentů se týká např. Stanov farních rad v Plzeňské diecézi schválených 1.11. 1995 diecézním biskupem Františkem Radkovským nebo Stanov farních rad Arcidiecéze pražské vyhlášených 1.4. 2000 diecézním arcibiskupem kardinálem Miloslavem Vlkem. 29.6. 2004 byl dekretem v Acta Curie Archiepiscopalis Pragensis schválen text původních stanov pražské arcidiecéze z 1.4. 2000 spolu se změnou názvu „farní rada“ na „pastorační rada“ a to v celém jejich textu včetně názvu.

II. KAPITOLA - Stanovy pastoračních rad Arcidiecéze pražské

1. Předloha Stanov pastoračních rad Arcidiecéze pražské

V šesti z osmi českých a moravských diecézích¹⁷ biskupové stanovami doporučili zřizovat ve farnostech pastorační rady. Celkem pět z nich – podle textového rozboru a časové chronologie jejich vzniku – má svoji předlohu ve Stanovách farních rad v Plzeňské diecézi schválených 1. listopadu 1995.¹⁸ Svým obsahem se odlišují pouze stanovy ostravsko-opavské diecéze z roku 1997.

Ani Stanovy farních rad v plzeňské diecézi nejsou původním dokumentem. S největší pravděpodobností mají svoji předlohu v některých stanovách bývalé Spolkové republiky Německo. Společným základem pro diecézní stanovy plzeňské diecéze i bývalé Spolkové republiky Německo byl dokument „Räte und Verbände“ (Rady a spolky) Würzburgského synodu probíhajícího v letech 1971 až 1975 – zejména jeho třetí část „Rámcový řád pro struktury spoluodpovědnosti v diecézi“ zahrnující kromě ustanovení a nařízení celkem 16 klíčových úkolů pastoračních rad farností. Všech 16 úkolů pastorační rad farností dokumentu „Rady a spolky“ jsou až na detaily shodné s textem stanov plzeňské diecéze¹⁹, podle kterých byly 1. dubna 2000 vyhlášeny Stanovy farních rad Arcidiecéze pražské přejmenované 29.6. 2004 na Stanovy pastoračních rad Arcidiecéze pražské. Pod posledně uvedeným názvem byly kardinálem Miloslavem Vlkem, arcibiskupem pražským znovu vyhlášeny s drobnými úpravami 11. ledna 2008.

Stanovy pastoračních rad Arcidiecéze pražské se ve svém textu přímo odvolávají na Kodex kanonického práva z roku 1983, ale není v nich ani jediná zmínka o dokumentech II. vatikánského koncilu zabývajících se tématem pastoračních rad s účastí laiků. Zcela chybí odvolávání se na dekret ChD z 28. října 1965 i dekret AA z 18. listopadu 1965, přestože ustanovení Kodexu kanonického práva z roku 1983 musí mít nějaký teologický základ a oba výše uvedené dekrety jsou podle všeho nejstaršími církevními teologickými dokumenty pojednávajícími o účasti laiků v pastoračních radách. Zajímavý je rozbor, do jaké míry jsou pražské stanovy upraveny na základě církevního zákona – viz bod 2. Vztah mezi stanovami pražské arcidiecéze a církevním právem ve II. kapitole, a která jejich ustanovení a pastorační úkoly odpovídají dekretu ChD, resp. AA. Pastorační rady podle obou dekretů se totiž vyznačují rozdílným *polem působnosti*, konkrétními *pastoračními úkoly* i *vztahem k církevní*

¹⁷ Stanovy doposud nevznikly pouze v brněnské a českobudějovické diecézi; přesto třeba v brněnské diecézi pastorační rady farností působí a mají i své místní stanovy – například Stanovy pastorační rady ŘK farnosti při kostele sv. Cyrila a Metoděje v Brně. Ve většině případů však nesou název farní rady.

¹⁸ Srov. VOJÁČKOVÁ Gabriela: Farní rady v České republice. Vývoj od počátku 90. let 20. století (diplomová práce obhájená na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), Praha 2003, body 3 a 4.

¹⁹ Srov. tamtéž, bod 7-9.

hierarchii – viz bod 1.3. Rozdílly pastorační rady podle dekretu ChD a podle AA v I. kapitole. V tomto kontextu je důležitá zmínka, že Würzburgský synod, který podstatně určil obsah Stanov pastoračních rad Arcidiecéze pražské i rozsah jejich pastoračních úkolů, si byl vědom dvou forem pojetí pastoračních rad s účastí laiků (podle dekretu ChD a dekretu AA) a stál před otázkou, zda na farní úrovni zakládat oba dva typy poradních orgánů, anebo pouze jeden. Rozhodl se pro zakládání pouze jednoho orgánu, který je navíc v německých diecézích na rozdíl o české a moravské provincie povinný.²⁰ Současně předem prozíravě řešil možná pnutí v oblasti jeho kompetence a rozhodovací pravomoci tím, že se přiklonil spíše k pojetí podle dekretu AA a doporučil vytvořit v každé pastorační radě představenstvo, kterému by však pokud možno neměl předsedat farář (aniž by tím byla dotčena jeho odpovědnost spojená s jeho svátostným úřadem a s ním logicky související pravomoci). Synod výslovně oddělil odpovědnost faráře ustanoveného biskupem za pastýře a správce farnosti od odpovědnosti předsedy – pověřeného apoštolátem laika s povinností služby světu. Za pozornost stojí také konstatování synodu, že rozhodování pastorační rady nemusí být jednomyslná, měla by však být výsledkem širšího konsensu. Synod dále také zmiňuje, že pokud se rozhodnutí pastorační rady farnosti týká oblasti světa (nikoliv úřadu), spadá-li přesto do kompetence faráře a není-li slučitelné s jeho úkolem a postavením, má ze svého úřadu právo odporu. Není však v rozporu s teologickými ani církevními principy, když po nové poradě je rozhodnutí přenecháno rozhodčímu orgánu.²¹

2. Vztah mezi Stanovami pastoračních rad Arcidiecéze pražské a církevním právem

V bodu 3. Kodexu kanonického práva v I. kapitole je uvedeno, že Stanovy pastoračních rad Arcidiecéze pražské zdůvodňují zřízení pastoračních rad na základě Kán. 536 § 1 CIC.

Po projednání s kněžskou radou stanovují, že každá farnost pražské arcidiecéze si má právo zřídit si ve smyslu kán. 536 Kodexu kanonického práva (dále jen „CIC“) pastorační radu podle těchto stanov.²²

²⁰ Stanovy pastorační rad farností v našich diecézích zakládání pastoračních rad, při splnění určitých podmínek, pouze doporučují.

²¹ Srov. VOJÁČKOVÁ Gabriela: Farní rady v České republice. Vývoj od počátku 90. let 20. století (diplomová práce obhájená na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), Praha 2003, bod 13, 14.

²² Stanovy pastoračních rad Arcidiecéze pražské schválené 11. ledna 2008 kardinálem Miloslavem Vlkem, arcibiskupem pražským, preambule.

Kodexem kanonického práva jsou zdůvodňována i další ustanovení a nařízení stanov:

Pastorační rada je jím vymezena jako poradní i pracovní orgán:

Pastorační rada (dále jen PR) je poradním a pracovním orgánem faráře, administrátora nebo moderátora společné duchovní správy podle kán. 517, § 1 (dále jen faráře) CIC.²³

Je jím definována oblast spoluodpovědnosti pastorační rady:

Na základě povinnosti všech věřících podílet se na učitelském, pastýřském a kněžském úřadě (všeobecné kněžství) nese PR spoluodpovědnost za šíření poselství spásy a proměnu pozemského řádu duchem evangelia podle Kristova příkazu: „Budete mi svědky“ (Sk 1,8), viz kán. 225, § 1, § 2 CIC.

Vyjadřuje se také ke složení pastorační rady:

Pastorační radu tvoří (mimo jiné):

- ostatní duchovní trvale činní ve farnosti na základě pověření biskupem nebo farářem (kněží, jáhnové), příp. laik pověřený biskupem k účasti na pastorační péči o farnost podle kán. 517, § 2 CIC;²⁴*
- po jednom delegátu z řeholních společenství, katolických církevních sdružení (viz kán. 312 a 313 CIC, např. Charity), které jsou ustaveny ve farnosti, církevní autoritou uznaných hnutí a jiných církevních zařízení (např. škol), příp. z farností, spravovaných excurrento, které nemají vlastní pastorační radu (viz § 12, odst. 3);²⁵*

Definuje předsedajícího:

Předsedou pastorační rady je vždy farář podle kán. 519, 536 CIC.²⁶

²³ Tamtéž, § 1, odst. (1).

²⁴ Srov. tamtéž, § 4, písm. b).

²⁵ Srov. tamtéž, § 4, písm. c).

²⁶ Tamtéž, § 5.

Řeší funkčnost pastorační rady v neobsazené farnosti:

Při uvolnění farnosti, nebo je-li faráři bráněno ve výkonu služby (srov. kán. 539), a není-li dosud postaráno o farnost v souladu s kán. 539 CIC, ani nepřevzal řízení farnosti nikdo prozatímně v souladu s ustanovením kán. 541 CIC, vyrozumí místopředseda ordináře o nastalé situaci. Zároveň mu přísluší po tu dobu svolávat a řídit právoplatně činnost PR, pokud ordinář nerozhodne jinak.²⁷

Vyjadřuje se k platnosti stanov:

Tyto stanovy vstupují v platnost schválením arcibiskupa, účinnosti nabývají po uplynutí jednoho měsíce od vyhlášení v ACAP (kán. 8 § 2 CIC).²⁸

3. Pastorační úkoly ve Stanovách pastoračních rad Arcidiecéze pražské

Na základě porovnání Stanov pastoračních rad Arcidiecéze pražské a pastoračních úkolů dokumentu „Räte und Verbände“ (viz tabulka níže), který stal vzorem pro stanovy českých a moravských diecézí, lze ověřit, které úkoly z dodnes používaných stanov německých diecézí rozkládajících se na území bývalé Spolkové republiky Německo byly z odvozených stanov Arcidiecéze pražské bez náhrady vypuštěny. Z rozboru je evidentní, že úkoly chybějící v pražských stanovách, se týkají především služby světu, anebo osobám stojícím na pomezí mezi farním společenstvím a „světem“. Stanovy pastoračních rad Arcidiecéze pražské svým rozsahem pastoračních úkolů odpovídají dekretu ChD a jsou tedy zaměřené spíše na pastýřskou službu. A to i přesto, že jejich předloha v duchu Würzburgského synodu (anebo některých německých diecézních stanov z něho vycházejících) zahrnovala současně princip pastorační rady podle dekretu AA, který byl značně širší v oblasti pole působnosti i mnohem více variabilní ve vztahu k církevní hierarchii – zejména v otázkách rozhodovacích pravomocí.

Stanovy farních rad Arcidiecéze pražské jsou charakteristické tím, že:

- a) většina úkolů souvisí především s katechezí, vzděláváním, liturgií; chybí úkoly spojené se službou „světu“, tj. pole působnosti pro apoštolát laiků podle dekretu AA,
- b) v souladu s Kodexem kanonického práva je v nich jednoznačně vyjádřen pouze „poradní hlas“ pastorační rady a podřízenost nositeli úřadu a předsedovi v jedné

²⁷ Tamtéž, § 16.

²⁸ Tamtéž, § 35, odst. (1).

osobě, tj. faráři²⁹; proto se laici tímto orgánem nemohou ve smyslu dekretu AA realizovat samostatně a nezávisle na církevní hierarchii, čímž je oslaben prvek hledání společného konsensu v oblasti pastoračního plánování farnosti.

Osobně se domnívám, že úkoly, které „zbyly“ ve stanovách Arcidiecéze pražské z původní německé předlohy, odpovídají pojetí pastoračních rad s cílem převážně pomáhat kněžím v katechezi, liturgii, vzdělávání a rozvoji osobních vztahů výhradně v hranicích farního společenství. Jedinou výjimkou je výzva k charitativní činnosti. Takový přístup je podle mého názoru jednostranný a v rozporu s hlásáním evangelia celému světu i misijní činností. Pastorační rady farnosti realizované výhradně v těchto mantinelech přispějí k odcizování života farnosti od života „světa“ a ještě více oddělí současný život aktivního farníka realizovaný v prostoru kostela, fary nebo školy při výuce náboženství od jeho života jako občana. Jinými slovy, pokud za sebou zavře dveře kostela, fary nebo učebny, kde probíhá výuka náboženství nebo katecheze, stává se ze člena farnosti občan bez dalších společenských aktivit spojených se životem farního společenství.

Otázkou také je, zda přílišná závislost poradního orgánu v otázkách řešení pastoračních úkolů na faráři není kontraproduktivní pro angažovanost laiků. Z vlastní zkušenosti vím, jak obtížné je pro laika přicházet s vlastními zkušenostmi a nápady v oblasti pastorece za přítomnosti v „oboru“ vzdělaného faráře; zvláště jedná-li se o faráře bez vůle nebo schopnosti hledat a nacházet ve farním společenství konsensus. Proto je podle mého názoru důležité, aby laici na základě stanov mohli přicházet i s podněty zaměřenými pro oblast světa a spolu s farářem prověřovat, zda se jedná o věc katolickou spojenou s evangeliem, eventuálně ji tomuto požadavku společně podřizovat.

16 úkolů PR farností podle dokumentu „Räte und Verbände“ (Rady a spolky)	Stanovy pastoračních rad Arcidiecéze pražské
a) podporovat faráře v jeho úřadě, spolu s ním zkoumat a radit se o všech otázkách týkajících se farního společenství; společně s ním se usnášet na opatřeních a starat se o jejich provedení, pokud nelze nikoho jiného pověřit,	§2 (1) spolu s farářem posuzovat otázky týkající se farnosti, radit se o nich, nalézat možnosti řešení, usnášet se na opatřeních, poskytovat součinnost při jejich realizaci nebo je přímo realizovat. Na základě znalosti situace farnosti podílet se na vytváření pastoračního programu,

²⁹ Srov. Kán 519, 536 § 2 CIC.

b) probouzet vědomí spoluzodpovědnosti ve farním společenství a aktivovat spolupráci,	§2 (2) a) probouzet a prohlubovat vědomí spoluzodpovědnosti za farní společenství a oživovat spolupráci jeho členů,
c) získávat a uschopňovat členy farního společenství ke službám zvěstování víry,	§2 (2) b) získávat a připravovat členy farního společenství pro službu předávání víry a jejího prohlubování,
d) přinášet podněty a návrhy na utváření bohoslužeb a prohlubovat živou účastí celého farního společenství na liturgickém slavení,	§2 (2) c) přinášet podněty a návrhy pro přípravu a slavení bohoslužeb a pro živou účast celého farního společenství na liturgii,
e) podporovat diakonickou službu v charitativní a sociální oblasti,	§2 (2) d) podporovat službu v charitativní a sociální oblasti a spolupracovat s místní charitou tam, kde je ustavena,
f) být vnímavý k zvláštní životní situaci rozličných skupin ve farním společenství, být k nim spravedlivý a hledat možnosti pastorační pomoci,	§2 (2) e) vidět zvláštní životní situaci různých skupin farního společenství a hledat účinnou pastorační a charitativní pomoc v jejich potřebách,
g) pozorovat společenský vývoj a problémy běžného dne, přemýšlet o nich a přinášet věcné návrhy, zrovna tak jako přijímat odpovídající opatření,	
h) zastupovat zájmy katolíků na veřejnosti,	
i) udržovat bdělou zodpovědnost farního společenství za misie a třetí svět,	
j) hledat a podporovat ekumenickou spolupráci,	
k) podporovat katolické organizace, zařízení a volné iniciativy při hájení jejich samostatnosti a v dialogu s nimi a ostatními skupinami ve farnosti vzájemně sladit jejich úkoly a služby,	
l) vyhledávat kontakty s těmi, kteří stojí daleko farnímu společenství,	

m) pravidelně písemně nebo ústně podávat zprávy farnímu společenství o práci ve farnosti a jejich problémech,	§2 (2) g) pravidelně informovat farní společenství písemně i ústně o práci a problémech ve farnosti,
n) vytvářet řád pro uskutečňování stávajících problémů	
o) volit zástupce farního společenství do grémií střední roviny (vysvětlivka – na úrovni vikariátů...) ▶ vzhledem k místní situaci	
p) podat zprávy biskupovi o místní situaci a zvláštních potřebách před obsazením místa faráře.	
	§2 (2) f) podporovat vzdělávací činnost ve farnosti,
	§2 (2) h) společnými úkoly a akcemi posilovat vědomí společenství,

4. Hodnocení Stanov pastoračních rad Arcidiecéze pražské

Aktuální Stanovy pastoračních rad v Arcidiecézi pražské vznikly upraveným opisem plzeňské předlohy (hlavním rozdílem je vypuštění 9 pastoračních úkolů ve stanovách pražské arcidiecéze – viz přehled „Pastorační úkoly ze Stanov farních rad v plzeňské diecézi vypuštěné ve Stanovách farních rad Arcidiecéze pražské“ níže). Z tohoto důvodu je možné využít závěry Petra Hrušky, který v květnu roku 2005 sestavil na žádost diecézního biskupa a pastoračního oddělení „Pracovní poznámky ke Stanovám farních rad v plzeňské diecézi“³⁰ (vyhlášené roku 1995) k hodnocení stanov Arcidiecéze pražské.

³⁰ HRUŠKA Petr: Pracovní poznámky ke „Stanovám farních rad v plzeňské diecézi“ z roku 1995, 1. května 2005 – reakce na článek Pastorační rady, in ACEP 3 (2005), bod 7., Č. j. 524/2005.

Pastorační úkoly ze Stanov farních rad v plzeňské diecézi vypuštěné ve Stanovách pastoračních rad Arcidiecéze pražské
§2 (2) f) sledovat a promýšlet společenský vývoj s jeho problémy, přinášet vhodné návrhy k jejich řešení, přijímat odpovídající opatření a provádět je,
§2 (2) h) zastupovat zájmy a potřeby katolíků, křesťanů případně i ostatních spoluobčanů na veřejnosti,
§2 (2) i) probouzet a posilovat zodpovědnost farního společenství za misie, za mír a rozvoj pozitivních hodnot ve světě,
§2 (2) j) hledat a budovat ekumenickou spolupráci v pastorační a charitativní činnosti,
§2 (2) k) podporovat katolické církevní sdružení a zařízení i volné iniciativy při respektování jejich samostatnosti; v dialogu s nimi a ostatními skupinami ve farnosti koordinovat jejich úkoly a služby,
§2 (2) l) hledat přístup k těm, kteří jsou vzdáleni životu farního společenství,
§2 (2) o) zastupovat farní společenství ve vikariátní radě, případně v dalších církevních institucích,
§2 (2) p) v návaznosti na pastorační program diecéze určit pořadí úkolů, jež je třeba plnit,
§2 (2) q) spolupracovat při provádění lidové misie, dní duchovní obnovy, nebo zvláštních duchovních dní, při plánování a organizování bohoslužeb, při vydávání farních periodik, v péči o farní knihovnu, vývěsku, o farní kroniku apod.

Petr Hruška je na základě svých teoretických a praktických zkušeností z domova i ze zahraničí přesvědčen, že pokynu k povinnému zakládání farních pastoračních rad musí předcházet vytvoření dostatečného množství metodických pokynů a inspirujících zkušeností, které povedou k zájmu některých farností o jejich vytváření. Proces musí předcházet strukturu. Následně mají být výsledky nepovinně založených pastoračních rad vyhodnocovány, aby postupně vznikala vhodná podoba diecézních směrnic nebo stanov. Rozhodnutí zakládat pastorační rady povinně bez teoretických a praktických zkušeností považuje za kontraproduktivní.³¹

³¹ Srov. tamtéž.

Jak bylo touto prací v bodu 1. Předloha Stanov pastoračních rad Arcidiecéze pražské ve II. kapitole doloženo, pojetí pastoračních rad ve většině českých a moravských diecézí má svůj původ v německé oblasti. Existují však i jiné modely. Německý model je z pastoračního i teologického hlediska málo vhodným. Je nefunkční v *praktické, personální i teologické oblasti*³² a proto by pastorační rady v českých a moravských diecézích neměly vznikat na základě současných stanov upravených s ohledem na aktuální potřeby větších farností.

Hlavním nedostatkem současných stanov českých i moravských diecézí je především skutečnost, že pastorační rady zakládají současně jako *poradní i pracovní orgán* faráře.³³ Stanovy pastoračních rad Arcidiecéze pražské se v tomto smyslu odvolávají na Kodex kanonického práva:

„Farní rada (dále jen FR) je poradním a pracovním orgánem faráře, administrátora nebo moderátora společné duchovní správy podle kán. 517, § 1.“³⁴

To má zásadní vliv na chápání úkolů rady a jejich následnou formulaci v dalším textu stanov. V základních ustanoveních je definována poradní funkce následovně:

„Úkolem členů FR je i spoluzodpovědnost za vytváření pastoračního programu a to na základě jejich znalostí poměrů v místní farnosti.“³⁵ nebo na stejném místě „Úkolem FR je spolu s farářem posuzovat otázky týkající se farnosti, radit se o nich, nalézat možnosti řešení, usnášet se na opatřeních, ...“³⁶ a v pokračování stejné věty je vzápětí zakotven i požadavek na pracovní poslání: „...poskytovat součinnost při jejich realizaci nebo je přímo realizovat.“³⁷

Tento požadavek na dva zcela odlišné režimy práce členů rady – poradní i výkonný – vytváří problémy v oblasti *praktické, personální a teologické*.

Praktická oblast:

Poradní setkání za účelem zajištění konkrétních a často rutinních záležitostí farnosti je principiálně odlišné od schůzí pracovních týmů za účelem vytváření dlouhodobé pastorační vize života farního společenství jako celku. Takto široce pojaté nároky na jeden poradní orgán jsou metodicky nevhodné a mají negativní dopad pro praxi. Zejména je nutné vzít v úvahu

³² Srov. tamtéž.

³³ Srov. tamtéž.

³⁴ Stanovy farních rad Arcidiecéze pražské, (1.4. 2000), §1 odstavec (1).

³⁵ Srov. tamtéž, §2 odstavec (1).

³⁶ Srov. tamtéž, op. cit., §2 odstavec (1).

³⁷ Srov. tamtéž, op. cit., §2 odstavec (1).

časové možnosti členů pastorační rady, kteří těžko mohou v dnešní době ve svém volném čase zvládat současně roli „výkonnou“ i „poradní“.³⁸

Personální oblast:

Neoddělitelně souvisí s předchozí praktickou oblastí. Je potřeba již při sestavování pastorační rady vzít při výběru jejích členů v úvahu, zda se bude jednat o osoby s úkoly praktické realizace a koordinace běžných aktivit farnosti, anebo osoby s širokým přehledem o farním životě, schopností následné zásadní reflexe ve světle evangelia a s předpoklady k formulování dlouhodobého plánu. V každém případě je nutné si uvědomit, že vzniklá pastorační rada bude působit jako „poradní“, anebo „výkonná“ v závislosti na svých členech.³⁹

Teologická oblast: Na základě církevních dokumentů II. vatikánského koncilu na téma (diecézních i farních) pastoračních rad i dalších souvisejících dokumentů odvozuje Petr Hruška roli farních pastoračních rad obecně zmíněnou v kán. 536, CIC nikoli od rad pro koordinaci laického apoštolátu z dekretu o apoštolátu laiků (viz AA 26), ale spíše od formulace dekretu o biskupech (ChD 27; viz kán. 511, CIC). Specifické a hlavní poslání pastorační rady v tomto pojetí potom není koordinovat, zajišťovat či dokonce realizovat jakékoli pastorační akce, setkání či úkony, ale „napomáhat rozvoji pastorační péče ve farnosti“ (viz kán. 536,1 CIC) tím, že pod vedením faráře *zkoumá* vše, co se vztahuje k pastorační činnosti ve farnosti jako celku, *reflektuje* to ve světle evangelia a *navrhuje* praktická řešení z této reflexe vyplývající (srov. kán. 511, CIC – o diecézní pastorační radě, která má „zkoumat pastorační záležitosti“, „uvažovat o nich“ a „předkládat praktické závěry“).⁴⁰ Pokud jsou existence a role pastoračních rad v Arcidiecézi pražské kánonem 536, CIC nepřímou odvozeny od dekretu ChD a nikoli dekretu AA, pak je jejich „výkonná role“ zakomponována do stanov uměle a v rozporu se záměry zmíněného dekretu ChD.

Pojetí pastorační rady převážně či výhradně jako „poradního orgánu faráře“ (tj. pastorační rada podle dekretu ChD) má však své úskalí v případech, když ve farnosti jako protipól „týmu poradců“ neexistuje „výkonný tým“, který je přijatá doporučení schopen pravidelně a dlouhodobě realizovat v praxi. Nevýhody jednostranného přístupu k radám výhradně jako k „týmu poradců“, jsem si mohl ověřit v rozhovorech s administrátory ve II. pražském vikariátu v souvislosti s jejich negativní zkušeností při spolupráci s pastoračními

³⁸ HRUŠKA Petr: Pracovní poznámky ke „Stanovám farních rad v plzeňské diecézi“ z roku 1995, 1. května 2005 – reakce na článek Pastorační rady, in ACEP 3 (2005), bod 7., Č. j. 524/2005.

³⁹ Srov. tamtéž.

⁴⁰ Srov. tamtéž.

radami. Jejich názory byly jednoznačným argumentem pastorační radu v případě absence farního „výkonného týmu“ vůbec nezakládat, aby nedocházelo ke zbytečnému napětí mezi farností a jejím administrátorem. Na základě své osobní zkušenosti s působením v pastorační radě se domnívám, že základním a prvním důvodem k jejímu založení ve farnosti nemůže a nesmí být představa administrátora, že mu založení takového orgánu přinese možnost delegovat své dosavadní povinnosti na jeho členy, ani naivní představa, že nabídka participace na rozhodování je spojená nádoba s nabídkou k převzetí pracovních povinností místními farníky. Rozhodujícím důvodem pro její založení musí být přítomnost dlouhodoběji osvědčených „nosičů vody“ v místním farním společenství, jehož aktivity je možné nově vzniklou pastorační radou lépe koordinovat. V opačném případě se musí administrátor připravit na to, že výsledkem poradních setkání bude rozšíření jeho dosavadních povinností o nové. Konkrétním zkušenostem administrátorů s pastoračními radami zakládanými proti jejich osobnímu přesvědčení se bude věnovat III. kapitola s názvem II. pražský vikariát.

Nedostatky stanov vyplývají také z příliš širokého zadání úkolu. Přetíženost povinnostmi je evidentní v seznamu jednotlivých úkolů v §2 (2) stanov plzeňské diecéze i Arcidiecéze pražské, přičemž v prvně jmenovaných stanovách je definována širší oblast úkolů než ve druhých.

„Takováto série pastoračních úkolů není samozřejmě zvládnutelná pastorační radou, ale musí být prováděna kvalitním pastoračním týmem, který s farářem spolupracuje navíc ke službě pastorační rady (a to i v tom případě, že někteří lidé z pastorační rady jsou současně také členy pastoračního týmu či stálými pastoračními spolupracovníky).“⁴¹

Dalším tématem k zamyšlení je složení pastoračních rad na základě stanov. Tyto orgány v Arcidiecézi pražské mají být ve smyslu §4 složené, kromě faráře jako předsedy, také z těchto členů:

- a) kněží a jáhnů trvale činných ve farnosti na základě pověření biskupem/farářem,
- b) laika pověřeného biskupem k účasti na pastorační péči o farnost podle CIC kán. 517 § 2;
- c) členů řeholních společenství/církevních sdružení (např. Charity), hnutí a jiných církevních zařízení (např. škol) + členů z farností spravovaných *excurrendo* bez vlastní pastorační rady,
- d) 2 až 6 členů volených farností,

⁴¹ Srov. tamtéž.

- e) 2 až 6 členů jmenovaných farářem.

Tento taxativní výčet členů má za následek, že pastorační rady podle personální situace v místních farnostech zahrnují do jednoho orgánu všechny aktivně v pastoraci spolupracující profesionály spolu s představiteli řeholních společenství, farníky zodpovědnými za různá sdružení, hnutí, spolky či organizace. Takové složení v konečném důsledku odpovídá výše kritizovanému spojení dvou úloh pastorační rady (poradní a výkonné role v pastoraci) do jednoho orgánu s negativními dopady na koordinaci i výsledky jeho činnosti.

„Ve farnosti s větším profesionálním týmem (např. různá řeholní SDS apod.) či s množstvím různých spolků či hnutí by se pak mohlo stát, že je pastorační rada složena ze samých profesionálů či zástupců různých „frakcí“ přetahujících se o pozornost faráře, doplněná o několik málo zvolených členů z řad „typických laiků“. Potažmo tým jako celek sice velmi reprezentativní, ale zcela nefunkční.“⁴²

Nefunkčnost týmu může způsobit také snaha sestavit ho převážně na základě demokratické volby. Do volitelné části pastorační rady se tak mohou dostat převážně ti známí bez ohledu na své schopnosti, časové možnosti i ochotu se angažovat. Petr Hruška doporučuje na základě své zkušenosti s farnostmi v Chebu prověřený model dlouhodobého rozlišování členů. Jedná se o opakovaná otevřená farní setkání, kam jsou zváni všichni se zájmem o službu v radě. Následně pomocí duchovního rozlišování darů potřebných ke službě se okruh zužuje na skupinu osob, kteří mohou být voleni nebo přímo farářem jmenováni do nově vznikající pastorační rady. Tento model upřednostňuje funkčnost pastorační rady před „reprezentativním“ zastoupením farnosti.⁴³

Podle mého osobního názoru naprosto kontraproduktivní je přímo ve stanovách kodifikovaný „demokratický přístup“ pastorační rady k oblasti rozhodování v §19 a §20 stanov platných v Arcidiecézi pražské:

1. *Hlasovací právo mají všichni členové PR.*
2. *Je-li sporné, jaký názor má většina, anebo požádá-li o hlasování ve věci některý člen PR, dá předsedající hlasovat.*
3. *PR je schopná vyjádřit svůj názor, je-li přítomna nadpoloviční většina členů PR.*
4. *Žádá-li většina přítomných tajné hlasování, je třeba to respektovat.⁴⁴*

⁴² Srov. tamtéž.

⁴³ Srov. tamtéž.

⁴⁴ Stanovy pastoračních rad Arcidiecéze pražské, (11.1. 2008), §19.

Při rovnosti hlasů, nebo nesouhlasí-li předseda s názorem většiny, odkládá se realizace do příštího zasedání, kdy se o věci jedná znovu.

Nesouhlasí-li předseda a nedojde-li opět k dohodě, je o záležitosti předsedou FR informován diecézní biskup, který o záležitosti rozhodne.⁴⁵

Pokud §19 a 20 stanov umožňují rozhodování formou hlasování, pak i v případě práva biskupa jako poslední rozhodovací instance, jsou v příkrém rozporu s Kodexem kanonického práva; ačkoli právě jím stanovily vznik pastoračních rad a jejich základních ustanovení zdůvodňují:

- a) *„Pastorační rada má pouze poradní hlas a řídí se předpisy vydanými diecézním biskupem.“⁴⁶,*
- b) *„Předsedou farní rady je podle Kodexu kanonického práva vždy farář.“⁴⁷,*
- c) Pastorační rada je složena a ustanovena na základě stanov nejen ze společenstvím farníků volených zástupců, ale i „profesionálů“ působících ve farnosti na základě církevního pověření a dalších farářem jmenovaných, tj. nevolených členů. V praxi to znamená, že konečné složení pastorační rady může významně určovat farář s tím důsledkem, že hlasování takového orgánu se v případě menšinového zastoupení farníky volených zástupců stává formální záležitostí. Ustanovení ohledně složení pastorační rady a rozhodování spojená s hlasováním potlačují myšlenku na odpovědné hledání konsensu všemi zúčastněnými.

Rozhodování podle §19 a 20 stanov Arcidiecéze pražské spojené s hlasováním většiny nemá teologické opodstatnění v církevní praxi ani v církevních teologických dokumentech. Pokud hlasování podle záměru autorů stanov mělo sloužit k pouhému ověřování názoru většiny, pak by v nich neměl být uváděn § 20, který hovoří o odkladu rozhodnutí pro případ rovnosti hlasů nebo situace, kdy farář nesouhlasí s většinou; § 20 dokonce v případě opakované neshody zakládá knězi povinnost předložit věc biskupovi k rozhodnutí. Vzniká tak zásadní rozpor mezi zněním stanov a církevním právem založený na tom, že církevní právo jako základní dokument pojímá pastorační radu pouze jako poradní orgán předsedy (faráře), ačkoli odvozené stanov umožňují rozhodovat hlasováním radním. Protože stanov nedávají předsedovi právo veta proti většině hlasů jeho poradců, může „parlamentní“ způsob rozhodování namísto k rozvoji farního života vést k zablokování situace. Stanovy namísto, aby zdůrazňovaly nutnost hledání konsensu, mohou nepřímo ustanoveními §19 a 20 sloužit

⁴⁵ Tamtéž, §20.

⁴⁶ Srov. Kán 536 § 2 CIC.

⁴⁷ Srov. Kán 519, 536 § 2 CIC.

k tomu, aby biskup získal indikaci o tom, že farář není schopen takový konsensus ve farnosti nalézt.

Služba pastorační rady by měla být teologicky založena spíše na komunitní participaci a pastoračně-duchovním rozlišování členů, faráře nevyjímaje. Proto by stanovy měly členy pastoračních týmů vést spíše směrem k duchovnímu způsobu rozlišování skrze hledání společného konsensu než ke snaze prosazovat partikulární zájmy většiny formou demokratického hlasování zástupci, kteří často ani nebyly společenstvím, jež mají zastupovat, do tohoto orgánu zvolení. Jako diskutabilní se jeví striktní a jednostranný přístup Kodexu církevního práva (rozhoduje farář) a §19 a §20 Stanov pastoračních rad Arcidiecéze pražské (rozhoduje nadpoloviční většina členů PR) zejména v přístupu k rozhodovací pravomoci pastorační rady s ohledem na chápání univerzálního působení Ducha svatého v církvi ve smyslu dokumentu LG II. vatikánského koncilu, tedy stejného koncilu, který se zabýval i vznikem a působením pastoračních rad (viz například dekrety ChD a AA).

Na základě výše uvedeného příkladu doslovné aplikace církevního zákona a současných našimi biskupy z něho odvozovaných stanov, je jasné, že zákonodárný přístup a přílišná snaha upravovat činnost pastoračních rad množstvím ustanovení a nařízení, může jejich činnost spíše nadměrně regulovat. To může vést k tomu, že faráři takové rady raději zakládat ani nebudou, anebo jejich činnost bude jen formální, aby se vyhovělo požadavkům biskupů. Farní společenství (kněze z nich nevyjímaje) je nutné především učit společnému rozhodování inspirovanému realistickým a odpovědným přístupem k působení Ducha svatého v církvi. Základním kapitálem každého věřícího i člena pastorační rady by v otázkách víry mělo být vědomí, že smysl pro pravdu v Duchu svatém je neomylný v míře, v níž věřící svobodně komunikují ve spojení se svými duchovními pastýři, srov. LG 12. Současné institucionální pojetí pastorační rad ze strany biskupů charakterizované množstvím ustanovení a nařízení neodůvodněně akcentujících hierarchii úřadu těžko povede k většímu zájmu věřících a kněží o angažování se v církvi formou společné spoluodpovědnosti a vzájemného respektu.

Při zaměření se pastorační rady na dlouhodobou reflexi pastorační situace se nemůže stát, že by se vyskytla potřeba „odvolání se k biskupovi“. Pokud je však ve stanovách přítomná snaha „vyřešit“ pomocí „funkční“ pastorační rady „nefunkčního“ faráře, je to dle mého přesvědčení snaha marná, navíc se pro ní nelegitimně používá prostředek, který ze své vlastní podstaty nemůže fungovat jako prostředek donucovací. Jenom farář z hloubi srdce toužící po spolupráci s ostatními je schopen plodně vést pastorační radu tak, aby přinášela dobré ovoce. Tam, kde tomu tak není, velmi doporučuji uvažovat spíše o výměně faráře, nebo aby byla spoluúčast věřících realizována jinými způsoby (např. na základě podpory malých společenství

napojených na celodiecézní strukturu apod. – což se ovšem nevylučuje ani s dobře fungujícím farářem.⁴⁸

Nemístné zdůrazňování nadřazenosti církevního úřadu nad laiky v jejich vzájemném poradním vztahu může souviset i s tím, že biskupové při schvalování stanov v českých a moravských diecézích podle německého vzoru patrně vůbec nevěděli, že vycházel nejen z dekretu ChD, ale i modelu pastoračních rad podle článku 26 dokumentu AA. Ten hovoří o aktivitách laiků podstatně odlišných od úkolů spojených s pastýřským úřadem a proto na rozhodnutích pastýře do značné nezávislých. Stanovy v pražské diecézi jsou však specifické tím, že pole působnosti laiků podle dokumentu AA naprosto důsledně odstranily, až v nich zbyly prakticky pouze povinnosti pastýřského úřadu. V tomto smyslu je snad důvod k ustanovení rozhodovací pravomoci kněze na základě Kodexu církevního práva. *Avšak tuto roli kněze právě stanovy pražské diecéze do značné míry v paragrafech 18 a 19 zpochybňují.* Závažným důsledkem předsednictví kněze v pastorační radě může být pozice laiků sice jako osob s právem hlasovat, ale na základě autority církevního úřadu (ve sporných případech stejně nakonec má rozhodovat biskup) jsou nakonec vždy určeni maximálně k tomu, aby na ně při jednáních farář mohl delegovat některé ze svých povinností. To samo o sobě ještě nemusí být špatné, ale rozhodně to nepomáhá odstranit skepsi dnešních lidí, že nemají žádnou možnost ovlivňovat dění věcí veřejných, pod které patří nepochybně i poslání církve. Povinnosti a práva laiků zapojovat se do života církve a světa na nejrůznějších úrovních zdůrazňované v dokumentech II. vatikánského koncilu, tak nenacházejí ve stanovách českých a moravských diecézí příliš mnoho prostoru.

Dalším nedostatkem stanov je jejich přílišná podrobnost a závaznost v detailech nerespektující specifické pastorační potřeby místních společenství. Mnohem vhodnější se jeví přístup, kdy biskup vydá obecnou směrnici právně závaznou pro diecézi. Teprve po určité době a poradě s kněžskou radou může následovat rozhodnutí, zda pastorační rady musí být zřízeny v každé farnosti. Součástí zmíněné směrnice může být pokyn, aby si všechny pastorační rady vypracovaly své vlastní místní stanovy rámcově odpovídající požadavkům diecézní směrnice. Spolu s ní by pastorační oddělení v diecézi mělo vydat příručku, která bude návodem pro všechny farnosti usilující o činnost pastorační rady. Příručka by měla nabízet více modelů pastoračních rad a vzor stanov, tak aby si každá farnost mohla vybrat.⁴⁹

Pro naši současnou situaci by byl vhodný přístup, který by podporoval vznik či rozvoj pastoračních rad především či jenom tam, kde je či bude o to zájem. Tam by pak bylo dobré

⁴⁸ HRUŠKA Petr: Pracovní poznámky ke „Stanovám farních rad v plzeňské diecézi“ z roku 1995, 1. května 2005.

⁴⁹ Srov. tamtéž.

nabídnout nějaké provizorní, experimentální, pastorační směrnice či materiály, povzbudit živou výměnu zkušeností, nabídnout pravidelnou supervizi a sbírat takto získané zkušenosti. Postupně pak iniciovat vznik dalších rad a časem na základě těchto zkušeností finalizovat pastorační příručku i rámcové směrnice. Nakonec po více letech (pokud by se samozřejmě takovýto podpůrný proces zatím rozběhl) zvážit, jestli je již situace zralá na celodíeczní rozhodnutí o povinnosti pastoračních rad v každé farnosti. Toto rozhodnutí pak ale musí být podpořeno množstvím lákavých zkušeností, dostatkem materiálů a pár připravenými lidmi z pastoračního oddělení, kteří se budou rozvoji a doprovázení pastoračních rad věnovat dlouhodobě a systematicky.⁵⁰

⁵⁰ Srov. tamtéž.

III. KAPITOLA - II. pražský vikariát

1. Charakteristika II. pražského vikariátu

1.1. Základní charakteristika

V pražské arcidiecézi je celkem 14 okrskových vikariátů. Jednotlivé vikariáty mají přibližně velikost okresů, s jejich hranicemi se však nekryjí. Zkoumaný II. pražský vikariát se rozkládá převážně v obvodech Prahy 5 a Prahy 6, ale patří do něho i 5 farností z okresu Prahy-západ. Na jihozápadním okraji hlavního města jsou to farnosti Třebotov a Ořech, na západě Hostivice a na severozápadě Únětice a Roztoky u Prahy. Každá z těchto 5 mimopražských farností zasahuje na území několika samostatných okolních měst a obcí⁵¹, ale i městských částí hlavního města Prahy⁵². K 1. lednu 2008 existovalo ve II. pražském vikariátu celkem 19 farností (14 z nich na území hlavního města Prahy) a 3 duchovní správy (ve čtvrtích Smíchov a Řepy v pátém a Dejvice v šestém pražském obvodu). Všechny duchovní správy svým působením zasahují do oblasti některé ze stejnojmenných pražských farností. Okrskovým vikářem byl k 1. lednu 2008 P. Mgr. Petr Koutecký SJ. Podle katalogu pražské arcidiecéze⁵³ zde ke 22. dubnu 2008 působil 25 kněží, 2 jáhnové a 9 pastoračních asistentů. Proces slučování farností je fází vzdálené přípravy. Od počátku roku 2005 zde byla zrušena jedna duchovní správa⁵⁴, tři farnosti byly sloučeny s jinou.⁵⁵

Podle sčítání obyvatel z roku 2001 na území II. pražského vikariátu žilo 316 953 obyvatel, z nichž se 53 972, tj. 17,03 % hlásilo k římskokatolické církvi. Na nedělní bohoslužbě bylo přítomno 5 240 osob (z toho 2 138 mužů a 3 102 žen; podle sčítání účastníků bohoslužeb 18. dubna 2004), tj. ca 1,65 % obyvatel (procentuální vyjádření vychází ze statistiky návštěvníků bohoslužeb z roku 2004 a počtu obyvatel z posledního sčítání roku 2001). Podle počtu obyvatel je největší Římskokatolická farnost u kostela sv. Jakuba Staršího Praha – Stodůlky s více než 52 tisíci obyvateli⁵⁶, následuje Římskokatolická farnost u kostela

⁵¹ Např. Římskokatolická farnost Třebotov se rozkládá i na území Kala, Černošice, Choteč, Roblín, Kuchařík a Kosoř, přestože již nemá několik desetiletí budovu fary a je spravována administrátorem excurrento z římskokatolické farnosti u kostela sv. Petra a Pavla Praha-Radotín. Ve farním kostele sv. Martina v Třebotově se koná mše svatá s nedělní platností každou sobotu. Počtem obyvatel i aktivitami věřících je ve farnosti Třebotov nejvýraznější společenství kolem kostela Nanebevzetí Panny Marie ve městě Černošice.

⁵² Např. Římskokatolická farnost Hostivice zasahuje až na území Prahy-Zličín. Farář Římskokatolické farnosti Ořech (obec Ořech) slouží nedělní mše svatě pravidelně v městské části v Praze-Řeporyjích a farnost přesahuje až na část území městské části Prahy 13-Stodůlek vzdálené 9km od centra, se kterým je spojena linkou metra B.

⁵³ <http://katalog.apha.cz/web/>

⁵⁴ 1. ledna 2005 byla zrušena Římskokatolická duchovní správa u kostela sv. Václava Praha - Dejvice a kostel byl změněn na klášterní.

⁵⁵ 1. ledna 2006 se staly zrušené farnosti Libčice nad Vltavou a Tursko součástí Římskokatolické farnosti Roztoky u Prahy. Zrušená Římskokatolická farnost u kostela sv. Vavřince Praha – Jinonice je od 1. ledna 2008 součástí Římskokatolické farnosti u kostela sv. Filipa a Jakuba Praha – Hlubočepy.

⁵⁶ Podle oficiálních městských stránek se jedná o městskou část hlavního města Praha s nejnižším věkovým průměrem.

sv. Václava Praha – Smíchov s více než 35 tisíci. 22 tisíc až 29,5 tisíce obyvatel žije v každé z dalších v pořadí 6 farností. Více než 10 tisíc obyvatel žije v 10 farnostech z celkových 19.

Farnost	Počet obyv.	Počet katolíků	Katolíci v %
ŘKFUK sv. Jakuba St. Pha-Stodůlky	52 006	6 198	11,92
ŘKFUK sv. Václava Pha – Smíchov	35 258	7 525	21,34
ŘKFUK sv. Fabiána a Šebestiána Pha-Liboc	29 500	5 478	18,57
ŘKFUK sv. Martina Pha-Řepy	25 951	3 198	12,32
ŘKFUK sv. Filipa a Jakuba Pha-Hlubočepy ⁵⁷	25 371	3 666	14,45
ŘKFUK sv. Matěje Pha-Dejvice	23 721	4 905	20,68
ŘKFUK sv. Gotharda Pha-Bubeneč	22 296	4 283	19,21
ŘKFUK sv. Markéty Pha-Břevnov	22 288	4 567	20,49
ŘKFUK Nejsv. Trojice Pha-Košíře	16 802	3 011	17,92
ŘKF Roztoky u Prahy ⁵⁸	10 347	1 680	16,24
ŘKFUK sv. Jakuba St. Pha-Zbraslav	9 370	1 530	16,33
ŘKUK sv. Norberta Pha-Střešovice	9 089	2 005	22,06
ŘKF Únětice	8 119	1 278	15,74
ŘKFUK sv. Petra a Pavla Pha-Radotín	7 091	1 146	16,16
ŘKF Hostivice	5 977	991	16,58
ŘKF Ořech	5 269	936	17,76
ŘKF Třebotov	3 435	698	20,32
ŘKFUK Všech sv. Pha-Slivenec	2 576	442	17,16
ŘKFUK sv. Cyrila a Metoděje Pha-Nebošice	2 487	435	17,49

Pastorační aktivity II. pražského vikariátu významně souvisí s typem místní zástavby.

Odlišné předpoklady pro pastorační mají především:

- a) velká městská sídliště,
- b) rozvíjející se aglomerace na periferii hlavního města Prahy,
- c) města a obce přimykající se k okraji Prahy.

Specifické podmínky pro pastorační na nejspíše především z administrativně-správních důvodů uměle vytvořeném území II. pražského vikariátu s sebou přináší také působení

⁵⁷ Údaje o Římskokatolické farnosti u kostela sv. Filipa a Jakuba Praha – Hlubočepy a Římskokatolické farnosti u kostela sv. Vavřince Praha – Jinonice jsou vykazovány společně pouze pod první jmenovanou farností, přestože obě byly v době sčítání v roce 2001 ještě samostatné.

⁵⁸ Statistické údaje Římskokatolické farnosti Roztoky u Prahy jsou uváděny bez bývalých farností Libčice nad Vltavou a Tursko, které byly v roce 2001 samostatné.

celkem třech duchovních správ a dále církevní a státní instituce, občanské aktivity, tři kapacitou významné nemocnice, vysokoškolská kolej, zařízení pro bezdomovce, ale i věznice pro výkon vazby a výkon trestu nebo stále rostoucí mezinárodní letiště v Ruzyni. Za zmínku stojí i zajímavost z pátého pražského obvodu, ve kterém současné nízké platy ve zdravotnictví nepřímo souvisí s udělováním svátostí (křty a církevní sňatky) osobám ze Slovenské republiky a bývalých sovětských republik. Konkrétně se jedná o zdravotní personál fakultní nemocnice Motol docházející na bohoslužby do farnosti Košíře. Zajímavé by bylo v budoucnu sledovat, jestli k podobnému jevu bude docházet i v případě zdravotních sester z Kambodže a Vietnamu, které chce současná koaliční vláda ODS, SZ a KDU-ČSL zaměstnat právě v motolské nemocnici.

1.2. Sídlištní zástavba

Na území **sídliště Barrandov** (obvod Praha 5) působí od roku 1994 Misijní středisko Barrandov pronajaté radnicí Prahy 5 farnosti Hlubočepy; celá lokalita má předpoklady pro založení samostatné farnosti. Misijní středisko se v současnosti nachází v tzv. „tesco objektu“, který sloužil při stavbě sídliště jako kancelářská budova. Objekt je farnosti pronajat za symbolické nájemné a radnice Prahy 5 pomáhá finančně s jeho provozem. Od zahájení provozu Misijním střediskem Barrandov prošlo ca 5 000 dětí (v roce 2007 se jednalo o 50-60 dětí denně). Sídli zde organizace jako např. Skaut, Junák, Klub Sportík, Nízkoprahový klub B-side (pomáhá zvládat dětem krizové situace související s obdobím dospívání), dětský koutek Anita, taneční kroužky pro děti i dospělé. Dále se zde konají osvětové akce, přednášky, besedy, působí zde psychologická poradna i různé církve: kromě Římskokatolické farnosti Hlubočepy (mše svatá, možnost svátosti smíření) ve středisku dlouhodobě působí také Církev bratrská a Křesťanské společenství a adventisté sedmého nebe. Životnost objektu střediska již skončila, smlouva o pronájmu končí k 30. červnu 2008. Probíhají intenzivní jednání mezi radnicí Prahy 5, Pražským arcibiskupstvím a občanským sdružením, které má zájem o zachování aktivit střediska. Vyjednávání souvisí s zájmem místní veřejnosti o přiléhající hřiště a aktivity v klubových prostorách, s dalšími nekatolickými církvemi, které v objektu dlouhodobě působí, pravděpodobným podnikatelským zájmem o pozemek pod objektem i citlivou otázkou spojenou s tím, jak se veřejnost, radnice a další církve postaví k nabídce Pražského arcibiskupství a jeho záměru zakoupit pozemek pod střediskem a vybudovat zde komunitní centrum (včetně bohoslužebného prostoru) podle vzoru městské části Praha 13-Stodůlky (KC sv. Prokopa) nebo na Jižního Města (KC Matky Terezy). Sídliště Barrandov má v případě vybudování komunitního centra velké předpoklady pro založení samostatné farnosti. Místní věřící prozatím navštěvují bohoslužby v nedalekém farním kostele

sv. Filipa a Jakuba v Hlubočepých (Barrandov není samostatnou farností) spojeným se sídlištěm nově vybudovanou tramvajovou tratí.

Sídliště Nové Butovice, Lužiny, Stodůlky a Velká Ohrada jsou součástí velkého komplexu **Jihozápadního města** ležícího na lince metra B v Praze 5. Všechna sídliště leží v městské části Prahy 13. Kardinál Vlček zde 19. června 2001 slavnostně posvětil Komunitní centrum sv. Prokopa, které se stalo novým centrem pro Římskokatolickou farnost u kostela sv. Jakuba Staršího Praha-Stodůlky.⁵⁹ Původní projekt moderního kostela určený pro Sluneční náměstí v Nových Butovicích byl dodatečně rozšířen s ohledem na potřeby mládeže, včetně problémové a na budování mezigenerační komunikace. Centrum je využíváno širokou veřejností (nabízí společenské místnosti, klubovny, sportovní využití), má ekumenický charakter (působí zde např. Českobratrská církev evangelická) a v Praze je známé především kurzy Alfa (úvod do křesťanské víry). Působí zde školící a vzdělávací firma Centrum dohody, mateřské centrum Prokúpek s klubem Batole (hlídání dětí), vystupují zde žáci základních a středních škol, k dispozici jsou společenské místnosti pro koncerty, divadelní představení, vzdělávací programy pro základní školy, školení atp. Římskokatolická farnost u kostela sv. Jakuba Praha-Stodůlky je na území vikariátu největší počtem 52 006 obyvatel (podle sčítání obyvatel z roku 2001), přičemž v okolí stále probíhá výstavba.

Na okraji **sídliště Řepy** (obvod Praha 5) působí Domov sv. Karla Boromejského. Je určen pro dlouhodobě nemocné staré lidi, kterým je poskytována ošetrovatelská i sociální péče. Je specifický tím, že se v něm společně setkávají nemocní, řádové sestry Kongregace Milosrdných sester sv. Karla Boromejského, civilní personál i ženy z Oddělení výkonu trestu pro odsouzené ženy – Řepy z Vazební věznice Praha-Ruzyně. Sídliště je dosažitelné za 20 minut jízdou tramvají z obchodního centra Zlatý Anděl na Smíchově.

Sídliště Dědina se nachází v Ruzyni poblíž letiště mezi ulicemi Vlastina a Evropská a zčásti se rozkládá i v sousední Liboci (např. základní škola). Je tvořeno 10 dvanáctipatrovými panelovými domy z počátku 80. let s 1 600 byty. Další 43 bytů je ve čtyřpatrových panelácích. Od roku 1987 je zde kulturní dům Delta, v listopadu roku 2006 bylo nedaleko otevřeno kulturní centrum Šestka. Je sem plánováno prodloužení trasy metra A (zastávka Dědina). Sídliště se nachází na dopravním autobusovém uzlu se spojením na konečnou stanici metra A Dejvická, dále na Břevnov, Bílou Horu a Jihozápadní město. Obyvatelé sídliště Dědina prozatím dojíždějí do farního kostela sv. Šebestiána a Fabiána v Praze 6-Liboci. Ruzyňské Sídliště Dědina spadající do Prahy 6 sousedí se sídlištěm Řepy patřícím do pátého obvodu. Kolem obou sídlišť je rozmístěna i původní zástavba. Obě lokality spojuje činnost

⁵⁹ Komunitní centrum farnosti Stodůlky leží na kraji Slunečního náměstí na sídlišti Nové Butovice ve východní části Jihozápadního města. Fara zůstala na původním místě v zástavbě rodinných domů ve Stodůlkách na hranici severozápadního okraje komplexu sídlišť.

Vazební věznice Praha-Ruzyně. Přímo v ruzyňské věznici vykonávají na základě rozhodnutí soudu vazbu muži i ženy z Prahy a Středočeského kraje a cizinci s trestem vyhoštění. Kapacita pro výkon vazby je 607 osob. Věznice Ruzyně je určena i pro výkon trestu mužů s kapacitou 219 osob. Výkon trestu pro odsouzené ženy může vykonávat až 56 osob v nedalekém Domově sv. Karla Boromejského v Praze 5-Řepích – viz sídliště Řepy výše.

1.3. Periferie hlavního města

Nejnižnější část II. pražského vikariátu tvoří na Vltavě ležící farnost Zbraslav s bohatou kulturní minulostí, na jejímž území v minulosti stál cisterciácký klášter později zničený za husitských válek. Dnes je na Zbraslavi barokní zámek s expozicí asijského umění Národní galerie Praha. Farní kostel sv. Jakuba je v blízkosti sídlišť Zbraslav a Baně i obce Lipence. V Římskokatolické farnosti u kostela sv. Jakuba Praha-Zbraslav v současnosti působí okrskový vikář pater Mgr. Koutecký.

Na jihozápadní periferii Prahy leží farnosti Radotín, Slivenec a Ořech. Městská část Praha 16-Radotín leží v údolí na levém břehu řeky Berounka. Žije zde více než 7 000 obyvatel (podle sčítání v roce 2001). Původně samostatná průmyslová oblast z konce 19. století vytváří od roku 1974 jihozápadní okraj hlavního města. Proti proudu řeky Berounky je Radotín silnicí I. třídy spojen s atraktivními lokalitami Černošice, Dobřichovice, Karlštejn atd. Městskou část Praha 16 tvoří kromě rodinných domů také „staré“ sídliště (postavené v letech 1959 až 1960) a „nové“ s obchodním centrem (vybudované koncem 80. let 20. století). V roce 1960 byl v údolí pod Lochkovem zahájen provoz nové cementárny. V Radotíně je fara, ze které jsou excurrento spravovány okolní farnosti Třebotov a Slivenec. Podle sčítání z roku 2004 bylo na nedělní bohoslužbě v radotínské farnosti přítomno 120 osob. Ve všední dny přichází na bohoslužbu 10 až 20 osob, což je způsobeno mimo jiné i tím, že v době bohoslužby je velká část věřících v zaměstnání, event. ve škole mimo Radotín. Nedělní bohoslužby navštěvují převážně lidé středního věku a starší, ca 5 rodin zastoupených středoškolskou a vysokoškolskou mládeží a asi 4 rodiny s malými dětmi, které bohoslužby pravidelně nenavštěvují (docházejí např. do farnosti Stodůlky). Z dob předešlého administrátora pokračuje koordinace každoročního Havelského posvícení organizovaného městskou částí s bohoslužbou slova v radotínském kostele. Pravidelnou událostí se stal také cyklus předvánočních koncertů konající se v kostele a místním kulturním středisku Koruna. Místní nezávislé noviny Šemík mají zájem o otiskování přehledu vánočních bohoslužeb, nabízely i prostor k článkům souvisejících s liturgickou dobou, současný administrátor však na předchozí tradici nenavázal. Jeden radotínský farník byl dlouholetým zástupcem KDU-

ČSL na obecní radnici, v posledních komunálních volbách ale nebyl z této strany zvolen žádný zástupce. Následná aktivita sestavit blok 4 až 6 členů této strany aktivních mimo radnici zejména v oblasti kultury, se neujala. Mládež občas připraví rytmickou mši, dívky zpívají o nedělích na kůru (včetně žalmu). Někteří z mládeže jsou zapojeni v místním skautu (např. jako vedoucí a účetní), který je však na farnosti nezávislý. O výuku náboženství ve škole je minimální zájem. Po nástupu nového administrátora v roce 2005 proběhla rekonstrukce fary, v jejímž přízemí je dnes společenská místnost – prozatím využívaná spíše příležitostně. V radotínské farnosti sídlí italské sestřičky z Kongregace misijních sester františkánek Nejsvětějšího Srdce, jedna z nich je členkou pastorační rady, jejich aktivity probíhají ale mimo farnost; dříve se u nich scházely maminky s dětmi. V několika radotínských rodinách se schází jedno modlitební společenství. Aktivity místních farníků nejsou koordinovány centrálně – vycházejí převážně od samotných věřících.

Poblíž Radotína je městská část Praha– Slivenec s převažující zástavbou rodinných domů a vil zasazených na okraji přírody (poblíž např. Chuchelský háj). Slivenec je oddělený od sídliště Barrandov Novořeporyjskou silnicí – přípojkou na dálnici D50 směr Plzeň. Farnost Slivenec nemá svoji faru a je spravována administrátorem excurrento z Radotína. Lidé chodí na nedělní bohoslužby převážně do kostela sv. Václava na Smíchově nebo do bližšího kostela sv. sv. Filipa a Jakuba v Hlubočepých, protože mše svatá se zde koná pouze 1. a 3. neděli v měsíci (za účasti ca 20 věřících). Jedna místní farnice spolupracuje aktivně s místní starostkou a spolu s občanským sdružením Na kraji za účasti okolních sponzorů organizuje příležitostné kulturní aktivity jako např. mikulášskou besídku, masopustní průvod, multikulturní festival Slivenecké letnice, Den Anežky České atp.. Místní varhaník, člen pastorační rady, spolu se známým mimo okruh farního společenství ve volném čase provedl zdarma úpravy střechy z důvodu zatékání do fasády. Na střeše kostela byla také vyměněna krytina. Z personálního a funkčního hlediska se nejedná o skutečnou farnost.

Severozápadní periferii (obvod Prahy 6) Prahy pokrývají farnosti Liboc a Nebušice. Římskokatolická farnost u kostela sv. Fabiána a Šebestiána Praha-Liboc je obsazena 4 karmelitány. Horní Liboc se na jihu přimyká k oboře Hvězda, Dolní Liboc se rozkládá na severu nedaleko od přírodní rezervace Divoké Šárky a sídliště Dědina v Ruzyni. Farnost úzce spolupracuje s Domovem sv. Rodiny zřizovaným Arcibiskupstvím pražským a dotovaným Ministerstvem práce a sociálních věcí, Magistrátem hlavního města Prahy a dalšími sponzory. Domov svaté rodiny je určen pro osoby s mentálními i fyzickými postiženími. Vznikl významným přispěním sestry Akvinely. V areálu Domova jsou dílny, ve kterých občanské sdružení Rytmus formou podporovaného zaměstnání vytváří podmínky sociální rehabilitace pro osoby se zdravotním postižením. Byla vytvořena také Nadace sestry Akvinely. Klienti

Domova se účastní ve svém volném čase rekreace, výletů, kulturních akcí i společné mše svaté s místními farníky.

Nebušice jsou lokalita obklopená zelení. Místní farnost byla dříve dlouhodobě spravována *excurrando*, takže pastoračních aktivit zde v minulosti bylo málo. Dnes probíhá snaha o oživení farnosti.

1.4. Města a obce v sousedství hlavního města Prahy

Na jihozápadě od Prahy je velmi specifická farnost Třebotov. K farnímu kostelu sv. Martina v Třebotově patří ještě filiální kostely v sv. Kateřiny Alexandrijské v Chotči, Nanebevzetí Panny Marie v Černošicích a kostel sv. Anny v Kosoři. Společenství kolem vesnického farního kostela je živé především aktivitou několika rodin žijících zde více generací (příprava a podíl na liturgii, veškeré opravy a provozní záležitosti kostela, pomoc při organizaci farního dne během slavnosti Seslání Ducha svatého v roce 2007 atd.). V chotečském kostele se slouží 1x ročně poutní mše svatá koncem listopadu. Další aktivity na Chotči koná obecní úřad pořádáním koncertů. Místní starostka zajistila od Ministerstva kultury a Středočeského kraje dotace na záchranu kostela, kterému hrozil úplný zánik. Formálně je investorem a koordinátorem farnost Třebotov, která se částečně se podílela na opravách sbírkou a půjčkou u Arcibiskupství pražského. V 80. letech provedli farníci z Třebotova a Radotína amatérskou opravu střechy kostela. Současnou několik let probíhající rekonstrukci kostela prakticky řídí místní starostka, která má zájem i o návrat zvonů dnes umístěných v ca 8 km vzdálené farnosti Radotín. Zájem o duchovní život v obci prakticky neexistuje. Malé společenství starých lidí, převážně žen, se schází v obci Kosoř. Kostel sv. Anny i místní dvůr jsou vlastnictvím Královské kolegiální kapituly sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. Správou *in spiritualibus* je duchovní správa v Třebotově, správcem *in materialibus* je probošt vyšehradské kapituly. Mše svaté zde slouží od roku 1999 probošt vyšehradské kapituly. Kostel sv. Anny v Kosoři je zapsán v seznamu nemovitých kulturních památek. K příležitosti dokončení rekonstrukce a osazení nového obětního stolu se 16. prosince 2006 v kapli sv. Anny v Kosoři konala slavnostní bohoslužba za účasti Mons. Václava Malého – pomocného biskupa pražského a biskupského vikáře. Nejvýraznější ze všech společenství ve farnosti Třebotov je komunita kolem kostela Nanebevzetí Panny Marie v Černošicích. O nedělích je v kostele velká účast věřících zastoupená všemi věkovými kategoriemi. Převážná část rodin s dětmi však dojíždí do farnosti Stodůlky. Na opravách kostela se podíleli místní farníci finančně a vlastní prací ještě i v dobách komunismu. V roce 1983 byla k jižní stěně předsíně přistavena sakristie, v roce 1988 byl kostel vymalován,

v letech 2007 a 2008 proběhla kompletní oprava střechy, věže a fasády chrámu. Generální vikář Mons. ThDr. Michael Slavík schválil počátkem roku 2008 společenství v Černošicích projekt na nákup nebytových prostor naproti kostelu s plánem využití pro místní návštěvníky kostela. Člen ekonomické rady momentálně usiluje o získání grantu z fondů Evropské unie. Originální je, že během neděle místní kostel navštěvují i lidé ze sousední farnosti Řevnice patřící do berounského vikariátu, což je zapříčiněno tím, že územím města Černošice probíhá hranice mezi II. pražským a již zmíněným berounským vikariátem a dále osobními a rodinnými vazbami mezi oběma společenstvími. V Černošicích působí občanské sdružení Nevers sdružující Scholu Černošice, spolek ručních prací Richelieu a šermířskou skupinu Nevers. Mše svaté se zde kromě neděle nekonají, ve čtvrtek se v kostele pravidelně modlí nešpory ca 10 seniorů, 2x ročně se hraje tradiční „farní“ fotbal proti sousedním Dobřichovicím, každoročně se koná křížová cesta na Skalku u Mníšku pod Brdy, v Domově důchodců na Vráži probíhají biblická setkání, je zde několik modlitebních společenství a farníci jsou aktivní v místním skautu i v komunální politice. Aktivity bezprostředně spojené s provozem kostela a pastorační však mají poměrně úzkou personální základnu a chybí výraznější provázanost s dospívající mládeží.

Farnost Ořech – původně malá vesnice za Prahou se dnes rozšiřuje masivní výstavbou rodinných domů střední a bohaté vrstvy a zasahuje i na území městské části Praha-Řeporyje. Nedaleko Ořecha leží také sídliště Stodůlky a Lužiny vystavěná kolem stejnojmenných stanic metra B. Ve farnosti Ořech bydlí na faře původně evangelická rodina. U otce rodiny přichází v úvahu možnost jáhenského svěcení. Již nyní aktivně pomáhá místnímu, stále ještě velmi aktivnímu, obětavému a společenskému více než osmdesátiletému faráři, který převzal farnost v situaci, kdy účast na nedělních bohoslužbách nepřesáhla 20 osob. Farníci mu na počátku jeho působení opravili podlahu kostela a sakristii a život společenství je nyní velmi bohatý. Kromě farnosti v obci Ořech, do které dojíždějí i někteří lidé z pražského Komunitního centra sv. Prokopa, přiléhají k západnímu okraji hlavního města např. i Hostivice, Břve, Jeneč a Sobín ležící v blízkosti Zličína a Ruzyně.

Posledními mimopražskými farnostmi zcela na severu vikariátu jsou Římskokatolická farnost Roztoky u Prahy, na jejímž území leží Dolany, Libice nad Vltavou, Tursko a Úholičky a Římskokatolická farnost Únětice spravovaná excurrento z farnosti v Roztokách místním administrátorem. Pod farnost Únětice patří také Praha-Suchdol, dále Horoměřice, Statenice, Černý Vůl, Úholičky a Velké Přílepy.

2. Metodika průzkumu

Během průzkumu jsem především ověřoval, zda ve farnosti pastorační rada působí a blíže zjišťoval předmět její činnosti. Do průzkumu byly zahrnuty i duchovní správy působící na území II. pražského vikariátu (celkem 3). Nejprve jsem místním farářům/administrátorům rozeslal elektronickou poštou dotazník s deseti otázkami. Dvě z nich se dotazovaly: A.) zda ve farnosti pastorační rada existuje a pokud ano, B.) jestli je její činnost zaměřena i na osoby, které se k církvi hlásí, ale stojí mimo farní společenství/anebo se k církvi nehlásí; dalších osm se volně týkalo plnění/neplnění pastoračních úkolů definovaných „Stanovami farních rad Arcidiecéze pražské“ z 1.4. 2000. Protože elektronickou korespondencí jsem získal převážně odpovědi „ANO/NE“ maximálně se stručnými komentáři, navštívil jsem 7 předsedů⁶⁰ osobně a získal další podrobnější informace. Výsledkem je detailnější přehled o složení pastoračních rad navštívených farností, době jejich působení, konkrétních pracovních činnostech a při osobních rozhovorech jsem také zaznamenal zajímavé postřehy kněží o praktickém vlivu pastoračních rad na život farnosti a s ním spojenými problémy. Veškerý průzkum byl nejprve založen na elektronické korespondenci a v některých případech i na následných osobních rozhovorech s místními faráři/administrátory. Hodnocení, jak pomáhají pastorační rady rozvoji života ve farnostech, je proto postaveno na osobních názorech jejich předsedů. Hledisko dalších členů pastoračních skupin nebylo bráno v potaz.

Pokud v době průzkumu existovala pouze jedna pastorační rada společná pro více farností spravovaných jedním farářem/administrátorem, tak pro účely tohoto průzkumu a za podmínky, že v ní byl minimálně jeden zástupce z jednotlivě hodnocené farnosti (např. zástupce z farnosti spravované *excurrento*, která neměla svoji vlastní pastorační radu), byla považována současně i za pastorační radu farnosti svého zástupce. V některých farnostech nebyly založeny pastorační i ekonomické rady jako dva samostatné subjekty, ale oficiálně v nich působil pouze jeden orgán. V rámci výzkumu jsem takové „hybridní“ poradní orgány považoval za pastorační radu farnosti za podmínky, že jejich činnost souvisela alespoň s jedním z pastoračních úkolů definovaných ve „Stanovách pastoračních rad Arcidiecéze pražské“.

⁶⁰ Těchto sedm farářů/administrátorů reprezentovalo předsedy pastoračních rad celkem devíti farností – jeden administrátor působil současně ve třech farnostech, které měli jednu společnou pastorační radu.

3. Průzkum existence a činnosti pastoračních rad

Informace o existenci a obecném rozsahu činností jednotlivých pastoračních rad vycházely z odpovědí ANO / NE na níže uvedené dotazy:

1. Působí ve farnosti pastorační rada?
2. Podporuje vědomí spoluzodpovědnosti farníků za místní společenství?
3. Spolupracuje s předsedou jako tým?
4. Předkládá podněty k evangelizaci a jednotlivé členy farnosti k této činnosti připravuje?
5. Koná společně přípravu na slavení bohoslužeb a zapojuje farní společenství do společného slavení liturgie?
6. Spolupracuje na charitativních a sociálních projektech na území farnosti?
7. Vytváří a realizuje program pro pastoraaci osob a skupin ve zvláštních situacích?
8. Vytváří zpětnou vazbu na farní společenství?
9. Vytváří program pro pastoraaci „matrikových katolíků“ a osob, které se k církvi nehlásí?
10. Seznamuje farní společenství s výsledky zasedání farní pastorační rady?

Odpovědi na jednotlivé otázky jsou zpracovány v níže uvedené tabulce:

Farnost	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
F 1	A	A	A	N	A	A	N	A	N	A
F 2	A	A	A	N	N	A	A	A	N	A
F 3	A	A	N	N	N	N	N	A	N	A
F 4	A	A	N	N	N	N	N	A	N	A
F 5	A	A	A	N	A	A	N	A	N	A
F 6	A	0	0	0	0	0	0	0	0	0
F 7	A	A	N	A	A	N	N	A	N	A
F 8	N	---	---	---	---	---	---	---	---	---
F 9	N	---	---	---	---	---	---	---	---	---
F 10	A	A	A	A	A	A	A	N	N	A
F 11	N	---	---	---	---	---	---	---	---	---
F 12	A	A	A	N	N	N	N	N	N	A
F 13	N	---	---	---	---	---	---	---	---	---
F 14	N	---	---	---	---	---	---	---	---	---
F 15	A	A	A	A	A	N	N	A	N	A
F 16	A	N	0	0	0	0	0	0	0	0
F 17	A	A	N	N	N	N	N	A	N	A
F 18	A	N	0	0	0	0	0	0	0	0
F 19	A	0	0	0	0	0	0	0	0	0
DS 20	N	---	---	---	---	---	---	---	---	---
DS 21	N	---	---	---	---	---	---	---	---	---
DS 22	A	A	A	A	A	A	A	A	N	A

Vysvětlivky k tabulce:

- a) kódy F 1 až F 19 v levém sloupci reprezentují jednotlivé farnosti; kódy DS 20 až DS 22 zastupují římskokatolické duchovní správy,
- b) číslovky 1 až 10 v prvním řádku označují jednotlivé otázky,
- c) A = odpověď ANO,
- d) N = odpověď NE,
- e) 0 = bez odpovědi (kněží z farností F6, F16, F18 a F19 nechtěli na otázky odpovídat).

Součástí průzkumu byly i osobní rozhovory s celkem 7 faráři, resp. administrátory jednotlivých vybraných farností – z časových důvodů nebylo možné navštívit všechny v celém vikariátu. V několika málo případech si kněží rozhovor na téma pastorační rada z osobních důvodů nepřáli. Níže uvádím stručnou charakteristiku jejich pastoračních aktivit včetně zajímavých vybraných částí rozhovorů, které lze je jen těžko systematicky zařadit, ale alespoň volně souvisí s problematikou řešenou v předešlých kapitolách této práce.

Farnost č. 1

Ve farnosti působí již 5 let pastorační rada složená z 10 volených členů, kteří se prozatím neobměnili a schází se 3 až 4x za rok. Pastorační tým má na starosti i ekonomické věci, protože zde nebyla založena rada ekonomická. Řeší každodenní záležitosti spojené hlavně s provozem místa, kde se schází převážně mládež (skauti). Administrátor se účastní skautských táborů. Základ rady je tvořen ve farnosti aktivními osobami (varhaník, kostelnice, katechetka...) a několika rodinami. K dalším koordinovaným činnostem patří modlitební společenství žen (30-40 let) s dětmi a ekumenické křesťanské společenství. Na stejném místě, kde probíhají pastorační aktivity farnosti, se scházejí i místní obyvatelé za účelem trávení volného času. Zápisy z rad se v současnosti nepožijí. Pastorační rada ani její předseda nevycházejí ze Stanov pastoračních rad Arcidiecéze pražské ani dalších pramenů souvisejících s činností laiků v poradních církevních orgánech. Předseda stanovy nečetl, přestože o jejich existenci je informován – nařízení v této oblasti považuje i s ohledem na svůj styl práce za zbytečně omezující. Ve farnosti je i díky blízkému sídlišti velké množství věřících navštěvujících pravidelně nedělní bohoslužby.

Farnost č. 2

Ve farnosti je dlouholetá tradice pastorační rady spojená se spolkem přátel založeným na podporu kostelů místních kostelů. Rada je nyní složená z 8 volených členů. Volební období trvá 2 roky. Jednotlivci do rady jsou nejprve navrhováni, následně vzniká kandidátka a proběhnou volby. Na území farnosti jsou dva kostely a 3 kaple (v nedaleké velké nemocnici, v ženském klášteře a poslední v místním parku). Ve všech církevních objektech se koná alespoň 1x týdně bohoslužba.

Pastorační rada se schází 1x měsíčně – nejprve je pročitán zápis z minulé schůze, následně se kontroluje plnění úkolů, nevyřešená zadání se znovu komunikují, významná část schůzí se týká pastoračně stavebních úkolů. Farnost vydává mnoho let farní list, do kterého přispívají i místní farníci, příležitostně se ve farnosti konají přednášky, 2x ročně společně

zájezdy (poutě, poznávací turistika atp.). Výuku náboženství má na starosti administrátor osobně (1. stupeň, 3. a 4. třída, 7. a 8. třída), stejně jako katechezi. Jednou za 14 dní probíhá katecheze dospělých a seniorů. O vigilii Zmrtvýchvstání Páně jsou pravidelně křtěni katechumeni. V kostele jsou organizovány sbírky na charitativní účely i na konkrétní účely koordinované pastorační radou. Farnost je zapojená do návštěv nemocných v nedaleké nemocnici.

Dotaz: „Vytváří pastorační rada zpětnou vazbu na farní společenství?“

„Stručné a velmi konkrétní záznamy z jednání pastorační rady vycházejí pravidelně v našich farních listech. Lidé je skutečně čtou – dostáváme na základě jejich zveřejňování i cílené příspěvky na určité činnosti.“ (farnost č. 2)

Farnost č. 3, 4 a 17 (všechny tři farnosti mají jednu společnost pastorační radu)

Pastorační rada byla zvolena před prázdninami roku 2006 a poprvé se sešla v září téhož roku. Skládá se ze 6 volených zástupců a 1 administrátorem jmenovaného člena – řádové sestry a předsedy. Zpočátku se scházela pravidelně každý měsíc, od poloviny roku 2007 již nepravidelně. Administrátor od ní očekával více samostatnosti a chápal ji především jako svůj pracovní orgán. Jeho očekávání se nenaplnila a s činností pastorační rady není proto spokojený. Na setkání pastorační rady dochází i jeden člen z rady ekonomické, který má i právo hlasovat. Jeho účast na setkáních vznikla chybnou interpretací stanov ze strany administrátora, že k úkolům pastorační rady náleží povinnost zvolit jednoho svého člena za člena ekonomické rady farnosti. Vzhledem k tomu, že v ekonomické radě je spolu s administrátorem pouze jediný zástupce jedné z celkem třech farností a není zájem o jmenování dalších, je nakonec toto inverzní řešení vhodné. Pastorační rada tak alespoň pravidelně získává velmi přesné informace o ekonomických záležitostech; některé odborné záležitosti jsou však na jednáních nevhodná (např. návrh řešení vytápění podlahy jednoho z kostelů) – tyto záležitosti by měl řešit menší a odborný tým.

Jednání nejsou vhodně organizována – pozvánky spolu s programem přicházejí těsně před samotnými setkáními a není tak možná příprava. Návrh jednoho ze členů na volbu místopředsedy s organizačními a administrativními povinnostmi nebyl pastorační radou přijat. Program jednání souvisí většinou s nejbližšími povinnostmi administrátora. V radě se hlasuje o tom, kde se budou konat slavnostní bohoslužby – např. o velikonocích, což se jeví jako krajně nevhodný prostředek suplování rozhodování místního administrátora. Ideální je pastorační radou společné hledání nejlepší možné volby s tím, že konečné rozhodnutí a jeho vyhlášení přísluší knězi.

Farnost č. 7

Pastorační rada není volená. Byla jmenována farářem, aby více reprezentovala (jmenování byli např. dva senioři). Skládá se z předsedy a 5 dalších členů. Příští rada bude již sestavena z voleb.

„Myslím, že by rady neměly být zakládány povinně.“

„Snažil jsem se více zapojit místní do chodu farnosti. Je tady toho spousta věcí, co se dá dělat, ale lidé musejí chtít a zvyknout si – např. návštěvy starých a nemocných. Je hlavně důležité, aby k nim chodil někdo pravidelně, aby si na něj mohli zvyknout. Také je důležité umět poslouchat stále to samé dokola.“

„Pastorační rady by neměly faráře úkolovat, ale spíše mu pomáhat.“

Farnost č. 10

Ve farnosti proběhly volby do pastorační rady v září 2006. 8 členů (4 muži a 4 ženy) bylo zvoleno do pastorační rady a dva muži byli administrátorem jmenováni do ekonomické rady farnosti. Oba orgány se schází společně 3 až 4x ročně. Funkční období je 3 roky. Farnost je živá: vydává jednoduchý časopis Mávátko, ministranti mají vlastní internetové stránky – organizují tábory a společné víkendy. Konají se zde dětské mše svaté, po bohoslužbě se setkávají senioři, pro které se konají i výlety, místní sestra podává sv. přijímání v nedaleké malé nemocnici. Členové ekonomické rady mají vazbu na místní městský úřad – získali dotace na rekonstrukci fary, která byla po opravě i za pomoci brigádníků nově otevřena. Do příprav křížových cest jsou zapojováni tematicky kněží, maminky, senioři, tatínkové i děti. V kostele jsou vystavovány o vánocích perníkové jesličky – za tímto účelem farnost v roce 2007 spolupracovala i s místním ředitelem ZŠ a médií (tisk, rádio, televize). Kromě bohoslužeb se konají i dalších liturgické pobožnosti – výstavy Nejsvětější svátosti, poutě průvody na hřbitov s modlitbou za zemřelé atp. Farnost se zapojila do projektu Adopce na dálku (prostředky byly získávány i na Benefičním odpoledni na nově otevřené faře) a Misijního koláče.

Farnost č. 11

Ve farnosti nebyla pastorační rada oficiálně ustanovena. Farář se tak chce vyhnout problémům, které souvisí s pojetím takového orgánu jako instituce. Na faru jsou však

pravidelně zváni farářem vybraní aktivní lidé. Smyslem setkání je nacházení konsensu na základě společné otevřené diskuze. Setkávání jsou zahajována vyhodnocováním uplynulých rozhodnutí a jejich realizace. Konají se zde např. oblíbené mše pro děti, bohoslužby pro postižené, duchovní obnova pro maminky, letní tábor, 1x ročně tradiční Rybova Česká mše vánoční.

Farnost č. 15

Pastorační rada ve farnosti působí 6 let. Je složená z 9 členů (4 muži + 5 žen) a byla zvolena z celkem 20 kandidátů. Rada byla jmenována farářem na základě doporučení ve stanovách. Do farnosti patří 2 kostely a jedna kaple. Bohoslužby se konají pouze v obou kostelích. Ve všední dny chodí do farního kostela 20-30 osob. Pastorační rada supluje i činnosti rady ekonomické.

„Jsem tu od roku 1990. Když jsem přišel, chodilo v neděli do kostela tak ca 12 lidí. Dnes kolem 100, navíc dalších 70 do našeho filiálního kostela. Ve všední den na jaře, když jsou bohoslužby v 18 hod., tak ca 20-30 lidí, v zimě na podzim tak ca 4-5 lidí, nestíhají z práce. Dokonce sem dochází i lidé z nového náboženského centra, které vzniklo blízko naší farnosti, nechodí sem pouze místní. Někteří začali chodit do Prahy na faráře XY, ale za čas se vrátili, že to je trochu divadlo (zvedání evangeliáře nad hlavu atp.). Kážu hlavně tak, aby se to týkalo života místních, občas něco obecně pojmenuji a někdo to na sebe vztáhne a třeba i s tím za mnou přijde. Nemám rád výklady textu v Katolické týdeníku, to je neživotné. Každou neděli po bohoslužbě se to schází lidé na „farní kafe“, já v té době jsem ve filiálním kostele. Probírá se moje kázání a běžné sousedské vztahy. Na faře zde bydlí rodina, otec je bývalý evangelik, studuje na kat. fakultě a bude patrně vysvěcený na jáhna. On „farní kafe“ řídí a potom mi vždy říká, jak lidé reagují na mé kázání, to mě baví. Jinak celkově hodnotím současný život ve farnosti za nejlepší za tu dobu, co tu působím.“

„Všichni se tu znají. Když se někdo delší dobu neobjeví, všichni se hned ptají, co a jak. Není nemocný?“

„Každý rok probíhá „Vítání prázdnin“ na zahradě na faře. Někteří zůstávají i dlouho do rána. Každý něco navaří, napeče atp. Tady se to opravdu daří a výborně to stmeluje.“

Dotaz: „Vytváří pastorační rada zpětnou vazbu na farní společenství?“

„Hlavně se všichni hned ptají radních a dál si to mezi sebou říkají. Takže každý ví hned všechno. Je o to zájem.“ (farnost č. 15)

4. Závislost pastoračních aktivit na pastoračních radách

Ne všichni administrátoři spojují spoluodpovědnost laiků za plánování a chod farnosti s nutností zakládat oficiální pastorační rady. Současně nepovažují Stanovy farních rad Arcidiecéze pražské za výchozí dokument, ze kterého by měli vycházet (včetně jeho doporučení je zakládat).

„Neformální setkávání se mnou vybranými farníky (nejedná se o oficiální a jmenovanou pastorační radu) je pro mě příležitost zjistit převažující názor a přání ve farnosti a zároveň se zprostředkovaně dozvídám i názory těch, kteří se setkání neúčastní nebo by mi nikdy svůj názor otevřeně nesdělili.“⁶¹ (farnost č. 11)

„Osobně se domnívám, že pokud dochází k situacím, kdy farář ze své pozice neustále odmítá nějakou rozumnou aktivitu, pak ji farníci mohou realizovat samostatně i bez něho.“ (farnost č. 11)

Podle mého názoru naprosto nevhodný přístup kněží k otázce existence a působení pastorační rady je skutečná situace v jedné nejmenované farnosti, jejíž farář mi sdělil, že se s oficiálně jmenovanou pastorační radou schází již mnoho let, ale jeho zkušenosti jsou negativní a nechce se proto k danému tématu více vyjadřovat. Zachoval si však objektivitu, že jeho zkušenost nemusí být většinová a i jinak se vyjadřoval kladně o důvodech a významu pastoračních týmů na úrovni farností. Proto si nelze nepoložit otázku, zda i přes „doporučení“, nikoliv „příkaz“ diecézních biskupů pastorační rady zakládat, neexistuje na administrátory ve skutečnosti tlak, aby s pastoračními radami spolupracovali i proti svému osobnímu přesvědčení a podmínkám v místní farnosti

Svůj osobní dojem z rozhovorů s kněžími o pocitech nátlaku mohu doložit konkrétní zkušeností jiného faráře – přestože současné aktivity farnosti jako celku jsou nejlepší od jeho příchodu, kdy prakticky nikdo do kostela nechodil.

⁶¹ Z rozhovoru s farářem na území II. pražského vikariátu, kde nebyla pastorační rada farnosti oficiálně založena, nicméně působí zde společenství ve farnosti aktivních osob, kteří jsou farářem zváni na faru ke společným poradám. Smyslem je společné pastorační plánování farnosti a pro faráře zpětná vazba, jak byly jednotlivé minulé kroky farníky hodnoceny. Každé setkání se proto skládá z otevřené kritické rekapitulace minulých aktivit a společného sestavování plánu na nejbližší období. Podle slov faráře by bez tohoto neoficiálního poradního orgánu ve farnosti spousta aktivit nikdy nevznikla.

Dotaz: „Je pro Vás založení PR přínosem?“

„Ne, farnost byla aktivní, ještě před založením PR (např. oprava podlahy sakristie a kostela z vlastní iniciativy farníků). Od té doby, co je PR, tak tu jsou spíše „radní“, už tolik nepomáhají, ale spíše mi poradí co a jak, donesou na lístečku telefonní číslo kam zavolat a starej se... Založením PR nevznikne větší odpovědnost místních za farnost. Vše záleží na společenství, které je, anebo naopak není.“ (farnost č. 15)

Dotaz: „Jsou současní radní ti samí lidé, co byli aktivní i před založením PR?“

„Ano. Jenže se již tolik neangažují. Nevím, jestli je to tím, že se z nich najednou stali radní, nebo se změnila doba a mají více práce. Každopádně někdy od nich naopak dostávám úkoly, místo, aby věci zařídili sami.“ (farnost č. 15)

Dotaz: „Proč jste PR založil, když farnost fungovala i bez ní a po jejím založení to již tolik nefunguje jako dříve?“

„Protože pak stejně chodí dotazníky a ptají se mě, zda PR existuje a pokud ne, tak proč. Než, aby se mě ptali, tak jí raděj založím, ať je pokoj.“ (farnost č. 15)

Závěr

V době průzkumu probíhajícím na území II. pražského vikariátu od 15. července 2007 do 1.5. 2008 oficiálně jmenovaná pastorační rada existovala ve 14 farnostech z celkových 19, tj. výskyt 73,7%. Jedna další působila ve spolupráci s duchovní správou. Z výzkumu jednoznačně vyplývá, že neexistuje žádná souvislost mezi počtem obyvatel ve farnosti a existencí/neexistencí pastorační rady.⁶²

Z přehledu pastoračních aktivit jednotlivých farností a duchovních správ uvedeného v bodu 3. „Průzkum existence a činnosti pastoračních rad“ ve III. kapitole vyplývá, že ani jediná z nich neplní úkol č. 9 - *Vytváření programu pro pastoraaci „matrikových“ katolíků a osob, které se k církvi nehlásí* (kněží z farností F6, 16, 18 a 19, ve kterých pastorační rady existují, však na tuto otázku neodpovídali). V této souvislosti je ale potřeba podotknout, že Stanovy pastoračních rad Arcidiecéze pražské však tento úkol explicitně neobsahují. Typickou a zřejmě i jedinou aktivitou vyvíjenou mimo hranice farního společenství ve II. pražském vikariátu tak zůstávají charitativní a sociální projekty (Tříkrálová sbírka; návštěvy dlouhodobě hospitalizovaných pacientů – např. v nemocnici Motol – cíleně někdy i bez duchovního programu a podávání svátostí; projekt Adopce na dálku, jiné sbírky atd.). Zajímavý by byl rozsáhlejší průzkum většího správního celku – např. diecéze na téma vytváření pastoračních programů pro nevěřící a osoby církvi vzdálené. Zda pastorační rady tyto aktivity skutečně prakticky vůbec nevyvíjejí, do jaké míry opomíjení těchto úkolů souvisí se stanovami v místní diecézi, anebo zda nejsou pro takové činnosti vytvořeny příhodné podmínky (nezájem veřejnosti, nedostatek zkušeností věřících laiků a kněží s tímto typem pastoraace, kombinace obojího).

Z tabulky v bodu 3. Průzkum existence a činnosti pastoračních rad ve III. kapitole této práce vyplývá, že ve farnostech, kde pastorační rady založeny jsou, většinou přispívají k prohlubování spoluodpovědnosti farníků a napomáhají k větší aktivitě věřících v místním společenství. Kněží je také hodnotí jako vhodnou zpětnou vazbu společného pastoračního úsilí.

⁶² V celkem 10 farnostech, na jejichž území podle sčítání z roku 2001 žilo přes 10 000 obyvatel, existovala v době získávání údajů pro tuto práci pastorační rada v celkem 7. Ve zbylých 9 farnostech s počtem obyvatel pod 10 000 dalších 7.

Seznam literatury:

DOKUMENTY II. Vatikánského koncilu. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

HRUŠKA Petr: Pracovní poznámky ke „Stanovám farních rad v plzeňské diecézi“ z roku 1995, 1. května 2005 – reakce na článek Pastorační rady, in ACEP 3 (2005), bod 7., Č. j. 524/2005.

KATALOG PRAŽSKÉ ARCIDIECÉZE, 2006

KODEX KANONICKÉHO PRÁVA. PRAHA: ZVON, 1994

OPATRŇY Aleš: Kardinál Tomášek a pokoncilní proměna pražské arcidiecéze, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002

STANOVY FARNÍCH RAD ARCIDIECÉZE PRAŽSKÉ. Vyhlášené 1.4. 2000 diecézním arcibiskupem kardinálem Miloslavem Vlkem.

STANOVY FARNÍCH RAD V PLZEŇSKÉ DIECÉZI. Schválené 1.11. 1995 diecézním biskupem Františkem Radovským.

STANOVY PASTORAČNÍ RADY FARNOSTI ARCIDIECÉZE OLOMOUCKÉ. Schválené 1.6. 1997 diecézním biskupem Janem Graubnerem.

STANOVY PASTORAČNÍ RADY FARNOSTI OSTRAVSKO-OPAVSKÉ DIECÉZE. Schválené 1.9. 1997 diecézním biskupem Františkem Václavem Lobkowiczem

STANOVY PASTORAČNÍCH RAD ARCIDIECÉZE PRAŽSKÉ. Vyhlášené 11.1. 2008 diecézním arcibiskupem kardinálem Miloslavem Vlkem.

VOJÁČKOVÁ Gabriela: Farní rady v České republice. Vývoj od počátku 90. let 20. století (diplomová práce obhájená na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), Praha 2003

Seznam zkratk:

AA	Dekret o apoštolátu laiků APOSTOLICAM ACTUOSITATEM
CIC	Kodex kanonického práva
ChD	Dekret o pastýřské službě biskupů v církvi CHRISTUS DOMINUS
Kán.	Kánon Kodexu kanonického práva
KC	Komunitní centrum
PR	Pastorační rada

Resume:

Cílem této práce je výzkum, jakou úlohu mají pastorační rady ve II. pražském vikariátu v pastoračním plánování a činnostech farností. Snaží se nalézt odpověď na otázku, zda pastorační rady jsou vhodným orgánem, který faráři, resp. administrátorovi pomáhá v jeho úkolech, či nikoli.

V I. kapitole jsou podrobeny analýze dokumenty II. vatikánského koncilu, které podle mého zjištění hovoří o pastoračních radách s účastí laiků vůbec poprvé. Porovnáním A) diecézní pastorační rady v dekretu *Christus Dominus* a B) farní pastorační rady v dekretu *Apostolicam Actuositatem* jsou stanoveny dva základní obecné vzory těchto církevních poradních orgánů odlišující se ze 3 hledisek: 1) vztahem pastorační rady k církevní hierarchii, 2) úrovní (diecézní, resp. farní), na které mají být zakládány, 3) oblastí svého pastoračního působení. Existence dvou rozdílných vzorů má zásadní význam např. pro sestavování, rozhodování o oblasti působení i stanovování rozsahu kompetencí pastoračních rad.

S ohledem na historické a církevně-právní souvislosti pastoračních rad v českých a moravských diecézích jsou v I. kapitole stručně zmíněny také: A) Založení Diecézní pastorační rady v Československu roku 1968, B) Kánon 536 § 1 CIC opravňující diecézního biskupa ve spolupráci kněžskou Radou rozhodnout o možnosti zakládat pastorační rady farnosti, C) Stanovy v českých a moravských diecézích zabývající se pojmem pastorační rady.

II. kapitola je již s ohledem na lokalitu průzkumu zaměřena na Stanovy pastoračních rad Arcidiecéze pražské. Seznamuje s jejich původem, který je zásadní pro pochopení jejich teologického základu a především jejich záměru. Nejprve bude rekapitulováno, do jaké míry jsou Stanovy pastoračních rad Arcidiecéze pražské upravovány na základě Kodexu kanonického práva, jaké pastorační úkoly obsahují a na závěr kapitoly budou hodnoceny s ohledem na jejich funkčnost a vhodnost.

Poslední kapitola se týká bezprostředně zkoumaného II. pražského vikariátu. Analyzuje ho nejprve z hlediska jeho specifických pastoračních předpokladů, poté je popisovaná metoda průzkumu pastoračních rad a rekapitulovány výsledky. Práce je zakončena závěrem se stručným vyhodnocením výzkumu.

Anotace:

Title: Pastoral Councils in the 2nd Prague Vicarate

The purpose of this work is research of the role of pastoral councils in the 2nd Prague Vicarate in the field of pastoral planning and activity of parishes. It tries to find the answer to question whether pastoral councils are proper bodies which help the vicar, resp. the administrator with their tasks or not. The basic data to evaluate result from the questionnaire answered by vicars and administrators whereby is apparent whether such a council works in their parish, and if so, what is the importance and range of its activities.

pastorační rada = pastoral council

farnost = parish

farář = vicar

vikariát = vicarate

farní pastorační rada = parish pastoral council